

Utrikesutskottets utlåtande 2020/21:UU5

Kommissionens arbetsprogram 2021

Sammanfattning

I detta utlåtande redovisar utskottet sin granskning av kommissionens arbetsprogram för 2021. I arbetsprogrammet anger kommissionen sina politiska prioriteringar för det kommande året och de initiativ till lagstiftning och andra åtgärder som den avser att lägga fram. Utskottet föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

I granskningen av arbetsprogrammet har yttranden lämnats av konstitutionsutskottet, skatteutskottet, justitieutskottet, civilutskottet, försvarsutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet, miljö- och jordbruksutskottet och arbetsmarknadsutskottet. I yttrandena redovisar utskotten sina synpunkter på arbetsprogrammet inom deras respektive områden. I avvikande meningar i yttrandena redovisas de menings-skiljaktigheter som finns mellan partierna i detta avseende. Samtliga yttranden finns i bilagor till utlåtandet.

På ett övergripande plan välkomnar utrikesutskottet arbetsprogrammets inriktning på att omsätta framlagda strategier i handling samt kommissionens fokus på att utnyttja återhämtningen från coronapandemins konsekvenser till att ställa om samhället och ekonomin till framtidens krav. För att möta unionens utmaningar på längre sikt framhåller utskottet som grund för EU:s konkurrenskraft att EU behöver främja frihandel, satsa på utbildning och forskning samt ta ledningen i utvecklingen av artificiell intelligens.

I uppföljningen av erfarenheter från pandemihanteringen inser utskottet att frågor om befogenhetsfördelningen mellan medlemsstaterna och unionen kan bli en fråga för debatt i den förestående konferensen om Europas framtid. Utskottet vidhåller emellertid uppfattningen att fokus för konferensen i stället bör vara att främja delaktighet och medborgerlig förankring.

Utskottet betonar vikten av kommissionens arbete med bättre lagstiftning och med att utvärdera den befintliga lagstiftningens ändamålsenlighet, som ett sätt att minska de administrativa bördorna. I sammanhanget framhålls betydelsen av att nya förslag baseras på välgrundade konsekvensbedömningar och att allt arbete genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

När det gäller arbetsprogrammets avsnitt om EU:s roll i världen delar utskottet uppfattningen att EU ska vara en stark global aktör och försvara en regel- och värdebaserad multilateral världsordning. Utskottet välkomnar kommissionens prioritering av västra Balkan och det östra grannskapet liksom ett fortsatt fokus på det södra grannskapet och Afrika. Utskottet ser det också som angeläget att EU uppdaterar sitt förhållningssätt till Arktis.

Med anledning av EU:s reaktion på utvecklingen i Belarus påminner utskottet om att en majoritet av dess ledamöter tagit ställning för att titta på möjligheten att under vissa förutsättningar och inom vissa områden gå över från krav på enhälliga beslut till beslut med kvalificerad majoritet i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Utskottet anser att förhandlingarna om en sanktionsordning för allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna bör ges hög prioritet.

I utlåtandet finns två motivreservationer (SD, V) och sju särskilda yttranden (S, M, SD, C, V, KD, L, MP).

Granskade dokument

COM(2020) 690 Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	6
Arbetsprogrammets huvudsakliga innehåll	8
Utskottets granskning	9
Kommissionens arbetsprogram 2021	9
Arbetsprogrammet	9
Yttranden från andra utskott	11
Upplysningar från regeringen	19
Årsrapporten om strategisk framsyn	21
Utskottets ställningstagande	22
Reservationer	28
1. Kommissionens arbetsprogram 2021 – motiveringen (SD)	28
2. Kommissionens arbetsprogram 2021 – motiveringen (V)	28
Särskilda yttranden	30
1. Kommissionens arbetsprogram 2021 (S, MP)	30
2. Kommissionens arbetsprogram 2021 (M)	30
3. Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)	31
4. Kommissionens arbetsprogram 2021 (C)	31
5. Kommissionens arbetsprogram 2021 (V)	32
6. Kommissionens arbetsprogram 2021 (KD)	32
7. Kommissionens arbetsprogram 2021 (L)	33
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över granskade dokument	34
<i>Bilaga 2</i>	
Förteckning över granskningsutlåtanden	35
<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande 2020/21:KU3y	36
<i>Bilaga 4</i>	
Skatteutskottets yttrande 2020/21:SkU5y	40
<i>Bilaga 5</i>	
Justitieutskottets yttrande 2020/21:JuU2y	45
<i>Bilaga 6</i>	
Civilutskottets yttrande 2020/21:CU3y	51
<i>Bilaga 7</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2020/21:FöU3y	57
<i>Bilaga 8</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU4y	60
<i>Bilaga 9</i>	
Socialutskottets yttrande 2020/21:SoU2y	68
<i>Bilaga 10</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2020/21:MJU3y	73
<i>Bilaga 11</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2020/21:AU2y	82
<i>Tabell</i>	
Granskningsutlåtanden 2020	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kommissionens arbetsprogram 2021

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation 1 (SD) – motiveringen

Reservation 2 (V) – motiveringen

Stockholm den 26 november 2020

På utrikesutskottets vägnar

Hans Wallmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Wallmark (M), Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Jamal El-Haj (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Margareta Cederfelt (M), Björn Söder (SD), Sara Heikkinen Breitholtz (S), Lars Adaktusson (KD), Annika Strandhäll (S), Fredrik Malm (L), Janine Alm Ericson (MP), Magnus Ek (C) och Sara Gille (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Kommissionen antog den 19 oktober 2020 meddelandet COM(2020) 690, Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld. Den svenska språkversionen av meddelandet lämnades till riksdagen den 29 oktober 2020. Kammaren har med stöd av 9 kap. 20 § riksdagsordningen hänvisat meddelandet till utrikesutskottet för granskning. Granskningen ska enligt 10 kap. 3 § riksdagsordningen redovisas till kammaren i ett utlåtande.

Utrikesutskottet har gett övriga utskott tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet. I beslutet ställde utskottet följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (Frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering.)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Yttranden har lämnats av konstitutionsutskottet, skatteutskottet, justitieutskottet, civilutskottet, försvarsutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet, miljö- och jordbruksutskottet och arbetsmarknadsutskottet. Samtliga yttranden finns som bilagor till detta utlåtande.

Den svenska kommissionären Ylva Johansson redogjorde för arbetsprogrammet och svarade på ledamöternas frågor vid utskottets sammanträde den 3 november 2020. Till sammanträdet var övriga utskott och EU-nämnden inbjudna att delta.

Regeringen lämnade den 11 november 2020 faktapromemoria 2020/21:FPM30 om arbetsprogrammet.

Utskottet får regelmässigt föredragningar av regeringen inför möten i rådet för utrikes frågor. Detta gäller även de informella videokonferenser som genomförts i denna rådskonstellation under coronapandemin och de tillfällen då biståndsministrarna sammanträder i konstellationen. Vidare får utskottet föredragningar i särskilda EU-frågor. Efter den redovisning som sträcker sig till den 4 juni 2020 i betänkande 2019/20:UU10 har utskottet fått följande särskilda föredragningar på EU-området:

- En möjlig global EU-sanktionsregim för mänskliga rättigheter, information från kabinetssekreterare Robert Rydberg den 12 november 2020.
- Förhandlingsläget mellan EU och Storbritannien, information från statsrådet Hans Dahlgren den 5 november 2020.
- EU:s utvidgning, information från kabinetssekreterare Robert Rydberg den 5 november 2020.
- Förhandlingsläget mellan EU och Storbritannien, information från statsrådet Hans Dahlgren den 17 september 2020.
- Konferensen om EU:s framtid, information från statsrådet Hans Dahlgren den 17 september 2020.
- Effektivisering av beslutsfattandet inom EU:s utrikes- och säkerhetspolitik, information från kabinetssekreterare Robert Rydberg den 17 september 2020.
- EU och Afrika – Mot en övergripande strategi, information från utrikesminister Ann Linde den 9 juli 2020.
- Återrapport från toppmötet EU – västra Balkan, information från statssekreterare Paula Carvalho Olovsson den 11 juni 2020.

Bakgrund

EU:s årliga programplanering styrs av det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning (EUT 2016/L 123/1). Processen är enligt avtalet uppdelad i två faser. Den första utgörs av kommissionens arbetsprogram och den andra av den interinstitutionella programplaneringen, dvs. den gemensamma programplaneringen för Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

I den första fasen ska kommissionen ha tidiga bilaterala diskussioner med Europaparlamentet och rådet om initiativ för det kommande året. Kommissionen drar sina slutsatser av dessa diskussioner i den skriftliga avsiktsförklaring som lämnas till de båda andra institutionerna i september i samband med kommissionsordförandens tal inför Europaparlamentet om tillståndet i unionen. Ytterligare diskussioner ska sedan föras mellan institutionerna innan kommissionen antar sitt arbetsprogram i oktober. Tidpunkterna i denna process anges i ramavtalet om förbindelserna mellan Europaparlamentet och kommissionen (EUT 2010/L 304/47).

Det antagna arbetsprogrammet är sedan utgångspunkt för ytterligare diskussioner mellan institutionerna i syfte att enas om en gemensam förklaring om en årlig interinstitutionell programplanering. I den gemensamma förklaringen fastställs de allmänna målen och prioriteringarna för det kommande året liksom vilka frågor som ska prioriteras i lagstiftningsprocessen. Sådana gemensamma förklaringar om EU:s lagstiftningsprioriteringar har antagits för 2017 och för 2018–2019 (EUT 2016/C 484/02 och 2018/C 12/11). Förhandlarna för de tre institutionerna enades i mars detta år om ett utkast till gemensam förklaring om lagstiftningsprioriteringar 2020 (rådets dokument 6772/20). Det stod

emellertid klart att förutsättningarna för programarbetet ändrats och den 27 maj lade kommissionen fram ett justerat arbetsprogram för 2020, COM(2020) 440.

I det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning finns även en process för flerårig programplanering. Enligt denna process ska de tre institutionerna vid utnämningen av en ny kommission utbyta synpunkter om de viktigaste politiska målen och prioriteringarna för den nya mandatperioden. På initiativ av kommissionen kommer institutionerna när så är lämpligt att utarbeta gemensamma slutsatser och se över dessa efter halva tiden. Detta förfarande för flerårig programplanering var avsett att tillämpas första gången våren 2020.

Processen i det interinstitutionella avtalet kan sägas vara ett uttryck för de tre institutionernas ömsesidiga beroende för genomförandet av ett program. EU:s fördrag innehåller olika bestämmelser om ansvaret för programverksamheten. Enligt fördraget om Europeiska unionen (FEU) artikel 15 ska Europeiska rådet ge unionen de impulser som behövs för dess utveckling och bestämma dess allmänna politiska riktlinjer och prioriteringar. Ett konkret uttryck för detta är den strategiska agendan som Europeiska rådet antar i juni inför en ny institutionell femårsperiod. Denna ligger sedan till grund för trioordförandeskapens 18-månadersprogram och respektive ordförandeskaps sexmånadersprogram.

Europeiska rådets strategiska agenda för innevarande mandatperiod är uppbyggd kring fyra huvudsakliga prioriteringar:

- att skydda medborgarna och friheterna
- att utveckla en stark och kraftfull ekonomisk bas
- att bygga ett klimatneutralt, grönt och rättvist Europa
- att främja Europas intressen och värden i ett globalt sammanhang.

Artikel 17.1 FEU anger att kommissionen ska ta initiativ till unionens årliga och fleråriga programplanering för att få till stånd interinstitutionella avtal. Kommissionens ordförande lägger vid sin nominering fram ett samlat program för sin mandatperiod, med hänsyn tagen till inriktningen i den strategiska agendan. Detta program ligger sedan till grund för kommissionens årliga arbetsprogram.

Europaparlamentet har genom sitt ansvar för valet av kommissionens ordförande och det efterföljande godkännandet av kommissionskollegiet enligt artikel 17.7 FEU utvecklat en metod, bl.a. med utfrågningar av nominerade kandidater, som ger visst inflytande över den tillträdande kommissionens program för mandatperioden.

Den nuvarande kommissionsordförandens politiska riktlinjer är grupperade under sex huvudrubriker:

- En europeisk grön giv
- Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
- En ekonomi för människor

- Ett starkare Europa i världen
- Främjande av vår europeiska livsstil
- En ny satsning på demokratin i Europa.

Arbetsprogrammets huvudsakliga innehåll

I sitt årliga arbetsprogram anger kommissionen sina politiska prioriteringar för det kommande året och de initiativ till ny lagstiftning och andra åtgärder som den avser att lägga fram.

Arbetsprogrammet för 2021 består av fyra delar. I den första beskriver kommissionen förutsättningarna för arbetsprogrammet, där hanteringen av coronapandemin och de förslag som lagts fram för återhämtningen står i centrum. Kommissionen anger som övergripande inriktning att dels hantera krisen och dra lärdomar från den, dels styra återhämtningen så att den påskyndar den dubbla gröna och digitala omställningen.

I den andra delen anger kommissionen de åtgärder den avser att prioritera inom de sex huvudrubrikerna i kommissionsordförandens politiska riktlinjer (se ovan). I den tredje delen redogör kommissionen för sitt arbete med bättre lagstiftning, beslutsfattande, genomförande och tillämpning av EU-rätten. En avslutande sammanfattning ges i den fjärde delen.

Till arbetsprogrammet följer fyra bilagor. Den första listar 86 nya åtgärder inom 44 övergripande initiativ. Den andra bilagan listar 41 initiativ för utvärdering och bedömning av den befintlig lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat, s.k. Refit-initiativ. Den tredje bilagan listar 50 liggande förslag som kommissionen anser bör prioriteras i lagstiftningsprocessen. Det gäller bl.a. ett antal förslag till stöd för återhämtningen, klimatlagen och reformen av asyl- och migrationspolitiken. Det äldsta förslaget är från 2008 och gäller likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Bilaga fyra, slutligen, innehåller 14 liggande förslag som kommissionen avser att dra tillbaka, i tre fall för att de fastnat i lagstiftningsprocessen och i övriga fall för att de inte längre är relevanta.

Utskottets granskning

Kommissionens arbetsprogram 2021

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen lägger utlåandet till handlingarna.

Jämför motivreservation 1 (SD) och 2 (V) samt särskilt yttrande 1 (S, MP), 2 (M), 3 (SD), 4 (C), 5 (V), 6 (KD) och 7 (L).

Arbetsprogrammet

Kommissionens arbetsprogram för 2021 är utformat mot bakgrund av coronapandemin och det behov, men också den möjlighet, som denna inneburit för EU att accelerera den gröna och digitala omställningen och stärka den samhälleliga och ekonomiska resiliensen. Drivkraften är även fortsättningsvis kommissionens övergripande vision att bygga ett mer rättvist, sundare, grönare och mer digitalt samhälle. Pandemin ger arbetsprogrammet ett tvådelat fokus. Åtgärderna handlar om att dels hantera krisen och dra lärdomar från den, dels utnyttja återhämtningen till att ställa om samhället och ekonomin. Den föreslagna faciliteten för återhämtning och resiliens innehåller till nära 60 procent öronmärkta medel för investeringar för den gröna och digitala omställningen. Anskaffningen av medel till återhämtningsinstrumentets budget om 750 miljarder euro ska till 30 procent ske genom gröna obligationer. Kommissionen ska också lägga förslag om nya inkomstkällor till unionens budget, s.k. egna medel.

Inriktningen för 2021 är att omsätta de strategier kommissionen presenterat under 2020 i konkreta åtgärder. Dessa åtgärder ska vägledas av målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och av Parisavtalet. Vikt läggs vid att främja medborgarnas deltagande, t.ex. genom att inleda konferensen om Europas framtid, och att bygga in ett långsiktigt perspektiv genom s.k. strategisk framsyn.

Under huvudrubriken En europeisk grön giv läggs fokus på att göra EU:s klimat- och energilagstiftning förenlig med målet om utsläppsminskningar om minst 55 procent jämfört med 1990 års nivå till 2030 i enlighet med förslaget till klimatlag. Detta omfattar bl.a. en mekanism för koldioxidjustering vid gränserna. Under rubriken finns också åtgärder för att omsätta handlingsplanen för cirkulär ekonomi i praktiken och för att främja hållbara transporter.

Under huvudrubriken Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern avser kommissionen att anta en färdplan för digitaliseringen med mål som ska uppfyllas till 2030. Kommissionen kommer också att fortsätta arbeta för en internationell överenskommelse om digital beskattning och, om det inte lyckas, lägga fram ett förslag om detta i EU som också ska kunna generera

inkomster till unionens budget. Ett annat initiativ handlar om att säkerställa goda arbetsvillkor för personer som tillhandahåller tjänster över digitala plattformar.

Under rubriken En ekonomi för människor ligger fokus på att motverka de sociala konsekvenserna av coronakrisen. Vägledande är pelaren för sociala rättigheter, för vilkens genomförande kommissionen tänker anta en ny handlingsplan. Andra initiativ är en rekommendation om en barngaranti och att arbeta vidare med fördjupningen av EMU genom främst kapitalmarknadsunionen och bankunionen.

Under rubriken Ett starkare Europa i världen är inriktningen att främja EU:s strategiska intressen och att försvara en regel- och värdebaserad världsordning. De östra och södra grannskapen liksom västra Balkan och Afrika är fortsatt prioriterade områden. Åtgärderna handlar bl.a. om att stärka EU:s bidrag till den regelbaserade multilateralismen, en ny ansats till det arktiska området, en översyn av EU:s humanitära bistånd och ett strategiskt arbete för att stödja avvärjning, demobilisering och återanpassning av tidigare stridande för att säkerställa stabilitet i tidigare konfliktområden.

Under rubriken Främjande av vår europeiska livsstil lanseras en hälsounion för att förbättra EU:s förmåga att identifiera och hantera allvarliga gränsöverskridande hälsohot. Detta inkluderar ett nytt centrum för biomedicinsk forskning och en läkemedelsstrategi för att säkerställa tillgången till säkra mediciner till rimliga priser. Vidare avser kommissionen att förbättra Schengenregelverkets funktion inom en ny strategi och lägga fram ett antal åtgärder som uppföljning av strategin för säkerhetsunionen. En strategi ska också antas för att bekämpa antisemitism.

Under rubriken En ny satsning på demokratin i Europa finns ett paket med åtgärder för att stärka integriteten i valprocessen och säkerställa fri och oberoende journalistik. Strategier för att främja rättigheter för barn och för personer med funktionsnedsättning ska antas liksom förslag mot könsrelaterat våld och hatbrott. Kommissionen avser också att utveckla en långsiktig vision för EU:s landsbygder.

På ett övergripande plan kommer kommissionen att fortsätta arbetet med att stärka faktabasen för sina förslag, se till att de föreslagna åtgärderna ska vara lätta att följa och inte skapa onödiga bördor för företag och enskilda. I ett meddelande om bättre lagstiftning ska kommissionen utveckla sitt åtagande att minska de administrativa bördorna genom principen ”en in, en ut”. Kommissionen ska också lägga än större vikt vid att förbättra genomförandet och tillämpningen av EU-lagstiftningen för att säkerställa den inre marknadens funktion, skydda väsentliga försörjningskedjor och upprätthålla medborgersliga rättigheter.

Yttranden från andra utskott

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet ser med oro på ökningen av hot och våld med antisemitiska motiv och välkomnar därför kommissionens avsikt att lägga fram en strategi mot antisemitism. Konstitutionsutskottet välkomnar också åtgärder för att förbättra demokratins motståndskraft mot yttre påverkan, däribland åtgärder som syftar till att motverka desinformation och hot om extern inblandning i valet till Europaparlamentet samt för att stödja fria och oberoende medier. Samtidigt har utskottet svårt att värdera förslagen eftersom informationen om dem i arbetsprogrammet är knapphändig. Avslutningsvis påminner konstitutionsutskottet om tidigare invändningar mot förslag om s.k. toppkandidater och gemensamma valkretsar vid val till Europaparlamentet (se utl. 2015/16:KU27 och prot. 2017/18:27 § 4).

Avvikande mening Liberalerna

Företrädaren för Liberalerna anför i en avvikande mening att en stärkt roll för Europaparlamentet är en del i en önskvärd fördjupning och demokratisering av Europasamarbetet. Partiföreträdaren invänder därför mot den del av utskottets ställningstagande som rör s.k. toppkandidater och gemensamma valkretsar vid val till Europaparlamentet.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet ser positivt på ett arbete inom EU för att förbättra och förenkla de gemensamma regelverken och en utveckling i arbetet med företagsbeskattning som utnyttjar potentialen i den inre marknaden och som gör det lättare att bekämpa skattebedrägerier och skatteflykt. Liksom tidigare är dock skatteutskottet emot ett beskattningssystem som bygger på en gemensam konsoliderad bolagsskattebas. Utskottet ser med stor tvekan på förslag som innebär avsteg från de grunder för beräkning av inkomst som traditionellt sett används vid inkomstbeskattning av företagsvinster. Skatteutskottet framhåller vikten av att små, öppna och exportberoende ekonomiers intressen beaktas när nya regler diskuteras. Det gäller även för nya initiativ om t.ex. en digitalskatt, anser skatteutskottet, som vidhåller sitt principiella motstånd mot att befogenheter på skatteområdet flyttas från medlemsstaterna till EU-nivå, särskilt när det gäller de direkta skatterna.

Justitieukskottets yttrande

Justitieukskottet upprepar sin ståndpunkt att kommissionen bör lägga större vikt vid att analysera den gällande lagstiftningen när ny lagstiftning förbereds och särskilt att ny straffrättslig lagstiftning på EU-nivå endast ska tas fram om det bidrar med ett betydande mervärde.

Justitiekommittén lyfter fram ett antal initiativ som det anser borde finnas med i arbetsprogrammet. Det gäller en revidering av det s.k. API-direktivet om transportörers skyldighet att överföra förhandsinformation om passagerare till behöriga nationella myndigheter i syfte att förbättra gränskontrollerna och bekämpa olaglig invandring. Direktivet är också ett led i kampen mot terrorism.

Vidare anser utskottet att initiativ bör tas för att förbättra möjligheterna för överförande av lagföring, och lyfter för detta fram behovet av en översyn av rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder.

Justitiekommittén saknar också förslag för att säkerställa och förbättra tillgången till information och elektroniska bevis för brottsbekämpningen, t.ex. genom en balanserad reglering av datalagring, kryptering och en effektiv gränsöverskridande tillgång till elektronisk bevisning.

En översyn efterlyses även av det s.k. PNR-direktivet om användning av passageraruppgiftssamlingar för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet.

Slutligen anser justitiekommittén att ett förslag bör tas fram för att införa en obligatorisk biometrisk kontroll vid yttre gräns av personer som åtnjuter fri rörlighet, på samma sätt som för tredjelandsmedborgare.

Civilutskottets yttrande

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till kommissionens avsikt att prioritera förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag. Det är en prioritering som civilutskottet alltså motsätter sig. I yttrandet hänvisas till att riksdagen ansett att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen (utl. 2012/13:CU14, rskr. 2012/13:138) och riktat ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen inom EU bör verka för nationellt självbestämmande i fråga om könsfördelningen i svenska börsbolags styrelser (bet. 2016/17:CU6, rskr. 2016/17:133). Som skäl för tillkännagivandet angavs bl.a. att de regler som ska gälla för hur ägarna utser styrelseledamöter bör förbli en sak för varje medlemsstat att bestämma och att arbetet för att stärka jämställdheten inom näringslivet bör drivas nationellt.

Avvikande mening Socialdemokraterna och Miljöpartiet

Företrädarna för Socialdemokraterna och Miljöpartiet ställer sig i en avvikande mening bakom kommissionens prioritering av förslaget om jämnare könsfördelning i börsnoterade företag. Som motivering anges bl.a. att enskilda medlemsstaters åtgärder uppenbarligen inte räcker för att ta till vara de möjligheter till konkurrenskraft och tillväxt som följer av ett gott utnyttjande av tillgänglig kompetens, däribland kvinnors, i bolagsstyrelserna. Frågan kan därför på grund av dess omfattning bättre uppnås om alla medlemsstater agerar tillsammans.

Avvikande mening Moderaterna

Företrädarna för Moderaterna efterlyser i en avvikande mening vissa förslag på reseområdet för att stärka konsumentskyddet vid inställda resor och vid researrangörens insolvens i ljuset av den pågående krissituationen och framtida liknande situationer.

Vidare anförs att det i arbetsprogrammet aviserade förslaget om hållbar bolagsstyrning inte bör läggas fram eftersom ytterligare reglering på EU-nivå av företagens hållbarhetsarbete riskerar att öka regelbördan för företagen på ett sätt som inte motsvarar nyttan.

Avvikande mening Sverigedemokraterna

Företrädarna för Sverigedemokraterna anser i en avvikande mening att kommissionen inte bör lägga fram något förslag om hållbar bolagsstyrning. Som skäl anges att det saknas behov av ytterligare reglering på EU-nivå när det gäller hållbarhetsarbete i svenska företag och att svenska företag själva kan avgöra hur hållbarhetsfrågor ska hanteras i den egna verksamheten.

Särskilt yttrande Vänsterpartiet

I ett särskilt yttrande betonar företrädaren för Vänsterpartiet vikten av en jämnare könsfördelning när det gäller deltagandet i ekonomiskt beslutsfattande. Det bör emellertid vara en uppgift för varje medlemsstat att ta initiativ för att åstadkomma en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelserna, anser partiföreträdaren, som därför delar utskottets uppfattning att EU-förslaget om detta inte bör prioriteras.

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet betonar inledningsvis att EU intar en särställning inom svensk utrikes- och försvarspolitik. Utskottet anser att det är värdefullt att EU utvecklas inom säkerhets- och försvarsområdet, samtidigt som det är viktigt att värna medlemsstaternas kompetens på området.

Vidare lyfter försvarsutskottet fram vikten av EU:s arbete med att stärka cybersäkerheten, och ser därför positivt på att kommissionen prioriterar förslaget om inrättande av Europeiska kompetenscentrumet för cybersäkerhet och av nationella samordningscentrum. Försvarsutskottet emotser även den aviserade handlingsplanen för att uppnå synergier mellan den civila, militära och rymdanknutna industrin.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottet anser inte att det saknas något förslag i kommissionens arbetsprogram eller att något förslag i arbetsprogrammet inte bör läggas fram.

När det gäller kommissionens prioriteringar och övergripande inriktning noterar utskottet att förslagen i den nya migrations- och asylpakten är fortsatt prioriterade under 2021. Utskottet ser positivt på kommissionens ambition att lösa de blockeringar som tidigare har funnits i förhandlingarna av vissa förslag om ett gemensamt europeiskt asylsystem. Detta arbete anser utskottet är angeläget att föra framåt men utskottet framhåller att förslagen är komplexa och att konsekvensanalyser behöver göras.

Socialförsäkringsutskottet konstaterar vidare att bestämmelserna om samordning av de sociala trygghetssystemen, som finns i kommissionens prioriteringslista, är en förutsättning för att den fria rörligheten ska fungera inom EU. Det är nödvändigt att bestämmelserna utvecklas och moderniseras i takt med samhällsutvecklingen och för att passa olika typer av sociala trygghetssystem, anser utskottet, som påminner om att behoven av att genomföra förändringar skiljer sig mellan olika typer av förmåner. Utskottet anser alltså att en överenskommelse mellan institutionerna bör ta till vara de delar i kommissionens förslag som i sin helhet syftar till att förbättra samordningen och samtidigt respekterar det nationella självbestämmandet. Förslaget får enligt utskottet inte innebära en inskränkning i medlemsstaternas nationella kompetens och bör varken innebära att fler förmåner omfattas av samordningsbestämmelserna eller att fler förmåner kan betalas ut vid bosättning i en annan medlemsstat.

Avvikande mening Sverigedemokraterna

Företrädarna för Sverigedemokraterna anför i en avvikande mening att flera av kommissionens förslag begränsar medlemsstaternas rättigheter och därför måste motverkas, eller i vart fall omarbetas. Förslaget om en unionsram för vidarebosättning bör dras tillbaka, anser partiföreträdarna, eftersom medlemsstaterna själva ska avgöra om de vill ta emot vidarebosatta och hur många.

Partiföreträdarna framför i fråga om ett förnyat partnerskap med det sydliga grannskapet att allt samarbete måste villkoras med att tredjeländerna samarbetar fullt ut för att stoppa illegal migration och återta sina medborgare.

När det gäller de aviserade initiativen om människosmuggling och återvändande anføres att kommissionens prioritering bör vara att skydda EU:s gränser och stoppa illegal och irreguljär migration. Vidare framhåller partiföreträdarna behovet av att inom reformeringen av Schengensamarbetet avveckla begränsningar av medlemsstaternas självbestämmande i fråga om att kunna införa olika former av restriktioner vid gränsövergångar.

När det gäller europeiska system för datasamarbete kring migration anser partiföreträdarna att kommissionen bör prioritera alla initiativ som förbättrar möjligheten att dela information om utlänningars in- och utresa och potentiella risk gentemot EU och Sverige. Partiföreträdarna anser också när det gäller förslaget till nytt återvändandedirektiv att alla försök att begränsa medlemsstaternas möjligheter till förvarstagning eller liknande kontrollåtgärder bör

motverkas samtidigt som möjligheterna till samverkan för att verkställa utvisningar bör utökas.

Generellt anser partiföreträdarna att kommissionens prioritering när det gäller migrationspakten bör vara att förbättra säkerheten i Europa och öka försvaret av EU:s gemensamma yttre gräns. Kommissionen bör inte lägga fram förslag som innebär begränsningar i medlemsstaternas självbestämmande eller förslag som innebär tvingande åtgärder gentemot medlemsstaterna.

Avslutningsvis framhåller partiföreträdarna att de står bakom grundtanken i samordningen av social trygghet och EU:s sociala pelare men att bevarandet av den nationella kompetensen måste betonas och förbli i fokus även när det gäller sociala frågor.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet koncentrerar sitt yttrande till frågan om fördelningen av befogenheter på det sociala området. Kommissionens ambitioner att arbeta för bättre folkhälsa och social rättvisa anser socialutskottet är vällovliga men utskottet betonar vikten av att respektera nationella befogenheter. Den fördelning av kompetenser mellan EU och medlemsstaterna som slås fast i fördragen gäller oavsett yttre händelser eller kriser. De åtgärder som kommissionen vidtar för att hantera covid-19-pandemin och begränsa smittspridningen måste därför hållas inom ramen för EU:s befogenheter, framhåller socialutskottet, som noga kommer att granska lagstiftningsförslag från EU och verka för att den fördragsfästa fördelningen av kompetenser mellan EU och medlemsstaterna respekteras.

Avvikande mening Sverigedemokraterna

I en avvikande mening påtalar Sverigedemokraternas ledamöter vikten av budgetrestriktivitet på EU-nivå och att kommande förslag inte får påverka den svenska medlemsavgiften till EU.

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Miljö- och jordbruksutskottet framför i sitt yttrande att det skulle välkomna en översyn av de s.k. habitat- och fågeldirektiven eftersom de är förhållandevis gamla och att förutsättningarna har förändrats för flera av de arter och livsmiljöer som direktiven reglerar.

Utskottet understryker att de grundläggande förutsättningarna för strategierna för biologisk mångfald och för den europeiska skogen måste vara jämbördiga, där biologisk mångfald är en unionsrättslig fråga medan skogspolitiken tillhör den nationella kompetensen och det nationella självbestämmandet. Genomförandet av strategin för biologisk mångfald får inte inskränka det nationella självbestämmandet i skogsfrågor och av samma skäl

bör den kommande skogsstrategin hållas på en övergripande nivå, anför utskottet.

Mot bakgrund av Storbritanniens utträde ur unionen tar miljö- och jordbruksutskottet upp fiskerinäringens och beredningsindustrins förutsättningar liksom det gemensamma ansvaret för gemensamma fiskbestånd. Här efterlyser utskottet rättslig klarhet och förutsägbarhet genom förslag från EU.

Miljö- och jordbruksutskottet framför också att det är viktigt att inkludera smittsamma djursjukdomar i arbetet med att stärka EU:s ram för att upptäcka och reagera på allvarliga gränsöverskridande hälsohot. Utskottet anser även att direktiven om utsättning av GMO och om GMO i livsmedel och foder bör utvärderas eftersom den moderna växtförädlingstekniken har utvecklats snabbt.

Vidare efterlyser utskottet en översyn av statsstödsreglerna för biobränslen för att skapa långsiktighet i politikens och regelverkens utformning. Dessutom vill utskottet att kommissionen ser närmare på frågan om ett gemensamt regelverk för avskiljning och lagring av koldioxid.

I den aviserade uppföljningen av strategin från jord till bord noterar miljö- och jordbruksutskottet att kommissionen avser att främja ekologisk produktion. Med anledning av det framhåller utskottet betydelsen av att uppföljningen fokuserar på att främja en ökad hållbar livsmedelsproduktion.

Utskottet anser också att den gränsjusteringsmekanism för koldioxid som kommissionen ska föreslå inte får utvecklas till en konventionell importtull och att det därför är angeläget att noga analysera effekterna på handeln och konkurrenskraften, inklusive förenligheten med WTO-regelverket, i arbetet med att utforma förslaget.

Avslutningsvis uppmärksammar miljö- och jordbruksutskottet sin granskning av meddelandet om den gröna given (utl. 2019/20:MJU17) där utskottet utvecklar sin uppfattning om flera av de frågor som ingår i kommissionens arbetsprogram.

Avvikande mening Socialdemokraterna och Miljöpartiet

Företrädarna för Socialdemokraterna och Miljöpartiet framför i en avvikande mening att EU:s skogsstrategi ska vara samordnad, samstämmig och jämbördig med och av samma relevans som EU:s strategi för biologisk mångfald och att detta är de grundläggande förutsättningarna för de båda strategierna.

Avvikande mening Moderaterna och Kristdemokraterna

Företrädarna för Moderaterna och Kristdemokraterna lägger i en avvikande mening till att den översyn av habitat- och fågeldirektiven som utskottet förordar även ska omfatta direktivens bilagor.

Partiföreträdarna anför med anledning av den aviserade revideringen av direktivet om förnybar energi att kärnkraften på samma sätt som förnybar

energi är en förutsättning för klimatomställningen. Fokus för kommissionens kommande arbete bör, anser de, således vara att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå ett fossilfritt energisystem, inte att ställa olika fossilfria energislag mot varandra.

Avvikande mening Sverigedemokraterna

Företrädarna för Sverigedemokraterna lägger i en avvikande mening till att en skärpning av EU:s mål för koldioxidutsläpp till 2030 bör gälla lika i alla länder och att beslutet bör föregås av en redovisning av hur varje land minskat sina utsläpp fram t.o.m. den 31 december 2019.

Vidare har partiföreträdarna en rad förslag om naturvård och skogsbruk. Det handlar bl.a. om målet för skyddad areal inom EU, möjligheten för skogsägare att frivilligt skydda skog och få ersättning för det och behovet av att värna den nationella kompetensen över skyddet av urskog och framför allt gammelskog. Partiföreträdarna påtalar också vikten av att en ändring av införlivandet av Århuskonventionen inte får leda till att mindre företags verksamhet och markanvändning kan blockeras i långa processer.

Avslutningsvis framförs att EU så långt som möjligt bör undvika detaljstyrning och att olika icke-fossila energikällor måste behandlas på ett konkurrensneutralt sätt.

Avvikande mening Vänsterpartiet

Företrädaren för Vänsterpartiet framhåller i en avvikande mening att habitat- och fågeldirektiven är nödvändiga för den biologiska mångfalden och att man inte bör öppna för en försvagning av skyddet genom en översyn av direktiven.

EU:s strategier för skogen och den biologiska mångfalden bör enligt partiföreträdaren utformas inom ramen för hållbara ekosystem och internationella åtaganden. Sverige ska även fortsättningsvis ha nationell rådighet att utforma sin skogspolitik i enlighet med dessa ramar. Partiföreträdaren anför också att kommissionen behöver arbeta för ett hållbart fiske och att försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren betalar ska tillämpas när det gäller GMO.

Avslutningsvis framhålls vikten av att främja en ökad ekologisk produktion i samband med uppföljningen av strategin från jord till bord.

Avvikande mening Liberalerna

Företrädaren för Liberalerna anser i en avvikande mening att uppföljningen av strategin för biologisk mångfald bör välkomnas och inte bara noteras.

Därtill vill partiföreträdaren att utskottet i uttalandet om gränsjusteringsmekanismen för koldioxid ska lägga till att utskottet ser fram emot det fortsatta arbetet med denna och att det ser ett stort behov av att EU prissätter en större andel av sina koldioxidutsläpp.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

Arbetsmarknadsutskottet välkomnar i sitt yttrande den handlingsplan för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (den sociala pelaren) som aviseras i arbetsprogrammet. Arbetsmarknadsutskottet anser att den sociala pelaren innehåller de prioriteringar som behövs för att möta de utmaningar som den ekonomiska nedgången i pandemins spår innebär.

Utskottet lyfter fram att en central utgångspunkt för EU-samarbetet måste vara att fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna på det socialpolitiska området respekteras, inte minst på arbetsrättens område. Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska med kraft värnas i EU-samarbetet, anser utskottet som understryker att den sociala pelaren inte har ändrat kompetensfördelningen utifrån EU-fördragen utan att den uppmanar medlemsstaterna att själva agera på de områden där det behövs.

Den sociala pelaren på EU-nivå bör enligt arbetsmarknadsutskottet främst genomföras genom existerande verktyg och processer för sysselsättnings- och socialpolitik inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Det huvudsakliga ansvaret vilar på medlemsstaterna samtidigt som en samordning på EU-nivå kan bidra till positiva resultat i medlemsländerna.

Avslutningsvis påminner arbetsmarknadsutskottet om att det har kritiserat ett antal förslag på arbetsrättens område men att dessa förslag inte har lagts fram för att genomföra den sociala pelaren.

Avvikande mening Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna

Företrädarna för Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna anför i en avvikande mening att handlingsplanen för genomförandet av den sociala pelaren inte bör vara en prioriterad del i kommissionens arbetsprogram. Partiernas företrädare anser att kommissionen behöver ta ett steg tillbaka på det socialpolitiska området och i stället fokusera på den ekonomiska återhämtningen efter coronakrisen. De sociala reformer som en del länder behöver genomföra är ett nationellt ansvar och inget som EU ska använda sina resurser till att driva fram. I motsats till utskottet anser partiernas företrädare att den sociala pelaren leder till mer överstatlighet på det socialpolitiska området och de beklagar djupt att en lång rad förslag om bindande regler på det socialpolitiska området, inte minst inom arbetsrätten, lagts fram med hänvisning till den sociala pelaren.

Avvikande mening Sverigedemokraterna

Företrädarna för Sverigedemokraterna framhåller i en avvikande mening att varje medlemsland ska ansvara för sin socialpolitik utan inblandning från EU. Partiföreträdarna uppmärksammar att de sedan start varit emot den sociala pelaren eftersom de befarar att den leder till att EU får utökade befogenheter på det socialpolitiska området. Enligt den avvikande meningen måste EU ägna sig åt frågor där det finns ett tydligt mervärde för alla medlemsstater, som t.ex.

handel och terrorbekämpning. Mot bakgrund av det anser partiföreträdarna att kommissionen helt bör backa när det gäller de sociala frågorna i arbetsprogrammet, som i stället bör fokusera på ett fåtal områden där EU kan göra nytta, och bland vilka socialpolitiken inte ingår.

Upplysningar från regeringen

Regeringens kommenterade dagordning

Regeringen lämnade till utrikesutskottets sammanträde den 5 november 2020 en kommenterad dagordning inför det informella videomötet med allmänna rådets medlemmar den 10 november 2020. Vid det informella videomötet diskuterade rådets medlemmar arbetsprogrammet för 2021 med kommissionen i syfte att ge rådets bidrag till den gemensamma förklaringen om lagstiftningsprioriteringarna för det kommande året.

I den kommenterade dagordningen anger regeringen att den anser att det är viktigt att det fortsatta arbetet med att begränsa spridningen av covid-19 vilar på vetenskaplig grund och att åtgärderna är effektiva, proportionerliga, går att genomföra i praktiken och beaktar ett effektivt och välavvägt användande av resurser. För EU:s återhämtning anser regeringen att det är särskilt viktigt att kommissionen säkerställer den inre marknadens funktion och främjar handel samt att återhämtningen är hållbar.

När det gäller initiativ som ligger inom ramen för den europeiska gröna given ser regeringen positivt på den stora satsning som görs på miljö- och klimatfrågorna. Det är även välkommet att EU har en hög ambition när det gäller de digitala frågorna med konkreta mål för 2030. I det industripolitiska arbetet vill regeringen verka för att EU:s konkurrenskraft stärks genom öppen handel, en väl fungerande inre marknad och fokus på grön och digital omställning.

När det gäller handlingsplanen för genomförandet av pelaren för sociala rättigheter anser regeringen att det är främst genom den europeiska planeringsterminen som pelaren bör genomföras och att nationell kompetens ska respekteras.

Regeringen delar kommissionens bild om vikten av en regelbaserad världsordning och globalt och multilateralt samarbete. EU ska enligt regeringen vara en stark röst för fred, demokrati och mänskliga rättigheter, inte minst för att motverka antidemokratiska krafter.

Det är, anför regeringen, även angeläget att kommissionen genomför arbetsprogrammet genom välgrundade konsekvensanalyser och att jämställdhetsperspektivet genomsyrar arbetet. Kommissionen bör även i fortsättningen ta sin roll som fördragets väktare på allvar, inte minst i arbetet med att stärka respekten för rättsstatens principer i EU.

Regeringen konstaterar avslutningsvis att varje enskilt initiativ som presenteras måste bedömas och beredas på sina egna meriter när förslagen väl

lagts och att regeringen därför kommer att få anledning att återkomma till riksdagen allt eftersom de enskilda lagstiftningsinitiativen presenteras.

Regeringens faktapromemoria

Den 11 november 2020 lämnade regeringen faktapromemoria 2020/21:FPM30 till riksdagen. I faktapromemorian välkomnar regeringen i stort kommissionens arbetsprogram för 2021 då det ligger i linje med inriktningen från den strategiska agendan och regeringens prioriteringar inför lagstiftningsperioden 2019–2024.

Regeringen konstaterar att covid-19-pandemin står i fokus för arbetsprogrammet och att pandemin tydligt har visat vikten av samarbete inom EU. Regeringen anser att det är viktigt att det fortsatta arbetet med att begränsa smittspridningen vilar på vetenskaplig grund och att åtgärderna är effektiva, proportionerliga, går att genomföra i praktiken och beaktar ett effektivt och välavvägt användande av resurser. För EU:s återhämtning anser regeringen att det är särskilt viktigt att kommissionen säkerställer den inre marknadens funktion, främjar handel och ser till att återhämtningen är hållbar.

Regeringen ser positivt på den stora satsning som görs på miljö- och klimatfrågorna. Genom förslagen inom ramen för paketet Fit for 55 har EU möjlighet att visa ett globalt ledarskap i klimatarbetet, menar regeringen som anser att det är centralt att EU:s klimatmål och åtgärder är i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål och vetenskapen.

När det gäller de digitala satsningarna är det enligt regeringen positivt att kommissionen avser att presentera en plan med konkreta digitala mål för 2030. EU kan, anser regeringen, bidra med att stödja innovation, utvecklingen av 5G och 6G, liksom främja ett större utbyte av data inom EU och globalt. När det gäller förslaget om en digital avgift framför regeringen att ett sådant förslag måste analyseras noggrant innan den kan ta ställning men att Sverige generellt är fortsatt negativt till att ytterligare befogenheter på skatteområdet flyttas till EU och att Sverige därför är motståndare till att använda skatter som nya egna medel i EU-budgeten. Detta gäller särskilt de direkta skatterna och skatter som inte har införts i svensk rätt, framhåller regeringen.

Vidare anförs att den uppdaterade industristrategin bör stärka EU:s konkurrenskraft genom fokus på grön och digital omställning, en väl fungerande inre marknad och öppen handel.

På det ekonomiska området välkomnar regeringen att arbetet med kapitalmarknadsunionen och bankunionen drivs vidare. Regeringen uppmärksammar att frågan om ett eventuellt svenskt deltagande i bankunionen nyligen har utretts och att frågan kräver noggranna överväganden, varför regeringen aktivt följer diskussionen om bankunionens utveckling. Regeringen anser att det är angeläget med fortsatta reformer för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism.

När det gäller den aviserade handlingsplanen för genomförandet av pelaren för sociala rättigheter anser regeringen att pelaren främst bör genomföras inom

den europeiska planeringsterminen och att fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna inom planeringsterminen bör respekteras även fortsättningsvis.

Regeringen betonar att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och att den delar kommissionens bild om vikten av en regelbaserad världsordning och av globalt och multilateralt samarbete. EU ska vara en stark röst för fred, demokrati och mänskliga rättigheter, inte minst för att motverka anti-demokratiska krafter. Flera av initiativen för att främja demokratin inom EU är särskilt positiva, anser regeringen som lyfter fram initiativen för att stärka barns rättigheter och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning samt för att förbättra samarbetet mellan domstolarna.

Vidare framhåller regeringen vikten av att fortsätta arbetet med att komma överens om en gemensam migrations- och asylpolitik. Regeringen välkomnar också förslagen om att stärka säkerhetsunionen för att möta hoten från terrorism, it-brottslighet och annan grov gränsöverskridande brottslighet.

För kommissionens genomförande av arbetsprogrammet lyfter regeringen fram behovet av välgrundade konsekvensanalyser och att arbetet genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Varje enskilt initiativ som presenteras måste dock bedömas och beredas på sina egna meriter när förslagen väl lagts, avslutar regeringen, som därmed ser anledning att återkomma till riksdagen allt eftersom de enskilda lagstiftningsinitiativen presenteras.

Årsrapporten om strategisk framsyn

Den 9 september 2020 antog kommissionen ett meddelande med en första årsrapport om strategisk framsyn, COM(2020) 493. Dessa årsrapporter ska utgöra ett underlag för kommissionens mer långsiktiga prioriteringar och årliga arbetsprogram genom analyser av långsiktiga trender av strategisk betydelse. I meddelandet med den första rapporten beskriver kommissionen även metoder för framsynsarbetet och avsikten att integrera detta i sin s.k. verktygslåda för bättre lagstiftning för att säkerställa ett framåtblickande perspektiv i beredningen av nya viktigare initiativ.

I meddelandet etablerar kommissionen resiliens som ny kompass för unionens politik, vilket omfattar förmågan att stå emot och hantera utmaningar och också att ställa om på ett hållbart, rättvist och demokratiskt sätt. I årsrapporten redovisas resiliensanalyser av unionens förmågor, sårbarheter och möjligheter inom den sociala och ekonomiska dimensionen, den geopolitiska, den gröna och slutligen den digitala dimensionen.

För att övervaka utvecklingen av EU:s resiliens föreslår kommissionen att ett antal resultattavlor ska utarbetas i dialog med medlemsstaterna och andra aktörer. Resultattavlorna ska omfatta indikatorer för sårbarheter och resilienskapacitet. Kommissionen vill också utveckla en uppsättning gemensamma referensscenarier för framsyn som kan fungera som en ram för diskussioner om olika visioner och handlingsalternativ.

Utskottets ställningstagande

Utrikesutskottet vill inledningsvis betona värdet av den presentation som kommissionen gör i arbetsprogrammet av den övergripande inriktningen och enskilda initiativ i dess arbete det kommande året. Arbetsprogrammet bidrar till öppenhet och förutsägbarhet i EU:s verksamhet och ger därmed ett värdefullt underlag för medlemsstaternas och inte minst de nationella parlamentens möjlighet att planera sitt arbete med EU-frågor. Samtidigt konstaterar utskottet att kommissionen, liksom EU som helhet och medlemsstaterna, under det gångna året visat prov på en förmåga att agera utanför det planlagda. Av arbetsprogrammet framgår att kommissionen vidtagit mer än 800 oplanerade åtgärder i hanteringen av coronakrisen. Detta har emellertid inte inneburit att allt annat har lagts åt sidan. Parallellt har kommissionen genomfört centrala delar av sitt ursprungliga arbetsprogram för 2020 och även öppet redovisat de omprioriteringar som situationen krävt genom en revidering av det löpande arbetsprogrammet. Sammantaget innebär detta att huvuddragen för utvecklingen inom olika områden har lagts fram i olika strategidokument, varav ett antal varit föremål för granskning av riksdagen (se bilaga 2), och att det nu finns en bas för att gå vidare till handling. Detta välkomnar utskottet.

I granskningen av arbetsprogrammet har övriga utskott getts tillfälle att yttra sig. Utskottet anser att detta är ett ändamålsenligt tillvägagångssätt givet den bredd av frågor som arbetsprogrammet omfattar. För yttrandena har utskottet ställt fem vägledande frågor för att fånga utskottens uppfattningar om den övergripande inriktningen och om enskilda initiativ på deras respektive områden. Utskottets avsikt är inte att göra en samlad bedömning eller på annat sätt ta ställning till vad som framförts i yttrandena. I stället önskar utskottet se sitt utlåtande som ett sätt för riksdagens utskott att samlat förmedla sina bidrag och de politiska åsiktsskillnader som kommer till uttryck i dessa. Yttrandena finns i sin helhet i bilagorna 3–11. Bidragen syftar inte i första hand till att påverka den innevarande programmeringsprocessen. För det kommer riksdagens granskning för sent i tiden. Möjlighet för riksdagen att påverka den löpande programmeringsprocessen ges i stället genom kontakter med regeringen i form av information, överläggning och samråd enligt de bestämmelser som finns för utskotten och EU-nämnden. Syftet med granskningen är snarare att föra fram synpunkter av värde för genomförandet av arbetsprogrammet, dvs. för beredningen av de enskilda initiativen, men också till att föra fram synpunkter av värde för nästkommande arbetsprogram som ska läggas fram hösten 2021. På så sätt kan granskningen av det aktuella arbetsprogrammet för utskotten ändå vara framåtsyftande och bidra till att uppmärksamma frågor i ett tidigt skede av EU:s beslutsprocess.

För att något kommentera genomförandet av det föregående arbetsprogrammet önskar utskottet särskilt uppmärksamma att kommissionen i slutet av september presenterade den första rapporten om rättsstatsprincipen,

COM(2020) 580, vilken sammanfattar den första årscykeln i EU:s nya rättsstatsmekanism. Utskottet uppmuntrar kommissionen att fortsätta detta arbete eftersom respekten för rättsstaten och de mänskliga rättigheterna utgör fundament i en demokrati och förutsättningar för den inre marknaden, det rättsliga samarbetet och en i övrigt väl fungerande union. Utskottet välkomnar den koppling kommissionen gör i rapporten till EU:s globala roll som försvarare av mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen i hela världen. Kammaren har hänvisat rapporten för granskning till konstitutionsutskottet som kommer att redovisa sina slutsatser i ett utlåtande.

När det sedan gäller hanteringen av coronakrisen finns det skäl att diskutera om rätt åtgärder har vidtagits vid rätt tillfälle och hur arbetet ska föras vidare för att hantera den aktuella krisen och också stärka förmågan att stå emot och hantera framtida kriser. Det är en komplicerad diskussion, bl.a. för att den måste föras mot bakgrund av EU:s och medlemsstaternas olika befogenheter. Utskottet inser att det kan vara oundvikligt att frågor om vilken nivå som bör besluta om vad kommer upp till diskussion i den förestående konferensen om EU:s framtid. Utskottet vidhåller emellertid uppfattningen att fokus för konferensen bör ligga på att främja delaktighet och medborgerlig förankring på nationell nivå. Konferensen bör enligt utskottet inte vara ett forum för institutionell dragkamp och diskussioner om befogenhetsfördelningen (utl. 2019/20:UU5). I detta sammanhang noterar utskottet att flera utskott, däribland skatteutskottet, socialutskottet och arbetsmarknadsutskottet, inom sina respektive områden betonar vikten av att upprätthålla befogenhetsfördelningen mellan medlemsstaterna och EU.

Mot bakgrund av det aktuella arbetsprogrammet vill utskottet på ett övergripande plan återigen betona vikten av kommissionens arbete med bättre lagstiftning, från beredningen av förslag till genomförande, tillämpning och efterlevnad av antagna rättsakter. Det är som kommissionen påpekar centralt för den inre marknads funktion och för att säkerställa de medborgerliga rättigheterna. Utskottet välkomnar att kommissionen nu går vidare med sitt åtagande att enligt principen ”en in, en ut” kompensera för nya administrativa bördor genom att i motsvarande grad lätta på befintliga bördor på samma område. Ambitionen bör dock enligt utskottet vara att totalt sett minska de administrativa bördorna och utskottet välkomnar därför kommissionens fortsatta arbete med att utvärdera den befintliga lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat inom ramen för Refitprogrammet. Vidare önskar utskottet påminna om vikten av att nya förslag baseras på välgrundade konsekvensbedömningar och att allt arbete genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

I fråga om arbetet med bättre lagstiftning noterar utskottet kommissionens nya ansats till strategisk framsyn för att etablera en framåtblickande kultur i politikutformningen och beredningen av nya initiativ. Utskottet delar synen på behovet av att analysera långsiktiga trender som ett sätt att göra unionen mer proaktiv och ser fram emot att följa utvecklingen av detta arbete. Utskottet understryker emellertid att formuleringar om strategiskt oberoende inte får stå i konflikt med strävnan efter en fri och rättvis utrikeshandel. Som regeringen

anför i faktapromemoria 2019/20:FPM46 måste EU vara en stark röst för multilateralism och frihandel globalt, utan protektionism men med en tydlig koppling mellan handel och genomförandet av Parisavtalet. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att kommissionen i arbetsprogrammet lyfter fram världshandeln och dess integrerade värdekedjor som en viktig motor för tillväxt och en nyckel till verkligt global återhämtning. Detta är i linje med vad utskottet tidigare uttalat om den gemensamma handelspolitiken (bet. 2019/20:UU10).

Till detta önskar utskottet lägga att en fri och rättvis världshandel kräver ett aktivt engagemang från kommissionens sida, inte minst för att upprätthålla respekten för WTO:s regelverk. Detta ser utskottet som en viktig faktor för EU:s långsiktiga konkurrenskraft. En annan faktor för detta är att satsa på utbildning och forskning som en grund för ett dynamiskt näringsliv och internationellt konkurrenskraftiga företag. En särskild sektor av strategisk vikt som utskottet önskar lyfta fram i detta hänseende är artificiell intelligens (AI). Det är enligt utskottet avgörande att EU intar en ledarposition i utvecklingen av AI och dess olika tillämpningar för att kunna styra inriktningen på vad som kan förutses utgöra en bas för morgondagens ekonomi, i enlighet med det förhållningssätt som kommer till uttryck i utbildningsutskottets granskning av kommissionens vitbok om AI (utl. 2019/20:UbU20). Sammanfattningsvis välkomnar utskottet kommissionens ansats att utnyttja återhämtningen för att ställa om samhället och ekonomin till framtidens krav. Även om det är naturligt att arbetsprogrammet för nästa år har fokus på den rådande situationen är det viktigt att ta sig an unionens utmaningar på längre sikt.

När det kommer till arbetsprogrammets innehåll inom utskottets eget område är det främst de initiativ som nämns under rubriken Ett starkare Europa i världen som står i fokus. Utskottet anser liksom kommissionen att EU ska vara en stark global aktör och att EU som sådan har en viktig uppgift att försvara en regel- och värdebaserad multilateral världsordning. Utskottet ser därmed fram emot det meddelande om EU:s bidrag i detta arbete som ska presenteras under andra kvartalet 2021.

När det gäller de bilaterala och regionala relationerna välkomnar utskottet att kommissionen även fortsättningsvis prioriterar västra Balkan och det östra grannskapet. Utskottet uppfattar detta, tillsammans med omnämmandet av utvidgningsprocessen i arbetsprogrammets inledning där viktiga framsteg under det gångna året redovisas, som ett åtagande att upprätthålla dynamiken i EU:s fortsatta utvidgning. Utskottet anser att utvidgningsprocessen är ett viktigt instrument för att främja stabilitet och utveckling i EU:s närområde. I detta sammanhang noterar utskottet kommissionens årliga meddelande om utvidgningsprocessen, COM(2020) 660, och den kritik som där framförs mot utvecklingen i Turkiet och att bedömningen alljämt är att landets medlemskapsförhandlingar inte kan föras framåt. Utrikesdepartementet informerade om utvidgningsprocessen vid utskottets sammanträde den 5 november 2020.

När det gäller det östra grannskapet hänvisar utskottet till sin granskning i våras av meddelandet om det östliga partnerskapet efter 2020 (utl.

2019/20:UU16). Sedan dess har emellertid situationen i Belarus förändrats och nya strider brutit ut mellan Azerbajdzjan och Armenien i konflikten kring Nagorno-Karabach. Detta kräver EU:s och medlemsstaternas uppmärksamhet, t.ex. genom stöd till de processer som tillhandahålls genom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, i vilken Sverige är ordförande under 2021.

När det gäller Belarus välkomnar utskottet att EU snabbt kunde samla sig till ett fördömande av hur presidentvalet i början av augusti genomfördes och den illegitima regimens övergrepp mot civila. Utskottet välkomnar också den skärpta kritiken av och de tydligare kraven på den belarusiska regimen som inkluderades i den svenska ståndpunkten inför utrikesrådets möte den 21 september 2020, efter den förberedande diskussion om ståndpunkten som hölls i samband med regeringens information till utskottet inför rådsmötet vid sammanträdet den 17 september 2020. Däremot kan utskottet inte annat än beklaga att den första omgången nya sanktionslistningar, genom vilka EU:s fördömande ord omsätts i handling, kunde komma på plats först efter en utdragen process som länge blockerades av en medlemsstat. Denna omständighet riskerar att skada förtroendet för EU och aktualiserar frågan om beslutsformerna inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Utskottet påminner om att en majoritet bestående av Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet och Miljöpartiet vid en överläggning med regeringen den 28 januari 2020 ansåg att regeringen bör titta på möjligheten att under vissa förutsättningar och inom vissa områden gå över från krav på enhälliga beslut till beslut med kvalificerad majoritet. Kristdemokraterna och Liberalerna ansåg att regeringen bör verka för en sådan förändring. Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet ställde sig avvisande. Det är, anser utskottet, glädjande att EU efter att den första blockeringen kunde hävas på ett mer skyndsamt sätt har enats om ytterligare sanktionslistningar som också omfattar Aleksandr Lukasjenko.

I anslutning till detta vill utskottet även uppmärksamma de förslag om att införa en sanktionsordning för allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna som den höga representanten och kommissionen antog samtidigt som arbetsprogrammet. Förslagen var föremål för information från Utrikesdepartementet vid utskottets sammanträde den 12 november 2020. Utskottet anser att de nu framlagda förslagen bör ges hög prioritet i rådets beslutsprocess och påminner om att riksdagen den 11 juni 2020 på utskottets förslag gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige bör samarbeta med andra EU-länder i syfte att få fram en global EU-sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, s.k. Magnitskijsanktioner (bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/20:326).

Även ett fortsatt fokus på det södra grannskapet och Afrika anser utskottet prioriterat. Inför det meddelande om ett förnyat partnerskap med det södra grannskapet som ska presenteras under årets första kvartal önskar utskottet upprepa några även fortsättningsvis relevanta slutsatser från granskningen av 2015 års meddelande om översynen av grannskapspolitiken (utl. 2015/16:UU5). Grannskapspolitiken måste enligt utskottet ta sin utgångspunkt

i de universella värderingar som EU-samarbetet bygger på och utgöra ett djupt och brett partnerskap där säkerhetsrelaterade frågor och migration är två av många viktiga komponenter. Liksom tidigare framhåller utskottet betydelsen av en stabilisering i grannskapet och att det bara kan uppnås på en grund av respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Vidare förutsätter utskottet att det finns ett tydligt jämställdhetsperspektiv i arbetet. Granskningspolitiken har tilldragit sig utskottets intresse under lång tid och även varit föremål för granskningar vid två tidigare tillfällen (utl. 2014/15:UU18 och 2011/12:UU5). Utskottet fick vid sitt sammanträde den 9 juli 2020 information från regeringen om arbetet med en ny strategi för förbindelserna mellan EU och Afrika.

Arktis är under snabb förändring på grund av den globala uppvärmningen och det ökade geopolitiska intresset, med miljömässiga, ekonomiska och säkerhetspolitiska konsekvenser. Mot den bakgrunden anser utskottet att det är angeläget att EU uppdaterar sitt förhållningssätt till den arktiska regionen och ser därför fram emot det meddelande som är planerat till sista kvartalet 2021. Utskottet påminner om sina granskningar av tidigare meddelanden om EU och Arktis (utl. 2016/17:UU6 och 2009/10:UU4). Utskottet återkommer till frågan i början av nästa år genom behandlingen av den skrivelse som regeringen lämnat till riksdagen om en ny nationell strategi för den arktiska regionen (skr. 2020/21:7).

Utskottet ser inte anledning att nu kommentera de övriga initiativ som finns under rubriken och som gäller

- avväpning, demobilisering och återintegrering av tidigare stridande
- en global strategi för forskning, innovation, utbildning och ungdomsfrågor
- EU:s humanitära bistånd i ljuset av covid-19-pandemin
- en översyn av EU:s regler om konsulärt skydd.

Utskottet noterar att det finns några initiativ även under andra rubriker i arbetsprogrammet som rör utskottets beredningsområden. Det gäller särskilt det förslag om EU:s allmänna preferenssystem som ska presenteras under det andra kvartalet nästa år. Det allmänna preferenssystemet reglerar EU:s ensidiga handelsförmåner för utvecklingsländer, vilka syftar till att främja en hållbar utveckling genom handel med beaktande av universella värden som mänskliga rättigheter, centrala arbetsnormer, miljöskydd och gott styre.

Listan över Refit-initiativ i arbetsprogrammets bilaga II och listan över tillbakadraganden i bilaga IV innehåller inga initiativ inom utskottets beredningsområden.

Däremot innehåller bilaga III med prioriterade liggande förslag två förslag som utskottet ansvarar för. Det ena handlar om att förlänga de särskilda handelsåtgärder som unionen beviljar länder och territorier som deltar i eller är knutna till stabiliserings- och associeringsprocessen, COM(2020) 135. Handelsåtgärderna syftar till en asymmetrisk handelsliberalisering till förmån för länderna på västra Balkan. Den gällande regleringen löper ut den 31 december 2020. Utskottet delar uppfattningen att förslaget bör prioriteras och

noterar i sammanhanget kommissionens meddelande om en plan för investeringar och ekonomisk utveckling på västra Balkan, COM(2020) 641.

Det andra prioriterade förslaget i bilagan gäller en omarbetning av den s.k. PDA-förordningen om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av samt teknisk assistans för produkter med dubbla användningsområden, COM(2016) 616. Den 20 oktober 2020 fick utskottet skriftlig information från Utrikesdepartementet om resultatet i förhandlingarna. Utskottet, som inte invänder mot att förslaget prioriteras, har följt frågan sedan förslaget lades och avser att göra det även fortsättningsvis. I sammanhanget noterar utskottet även kommissionens förslag COM(2020) 692 till ändring av PDA-förordningen för att minska konsekvenserna av Storbritanniens utträde ur unionen när övergångsperioden löper ut vid årsskiftet.

Med det ovan anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservationer

1. Kommissionens arbetsprogram 2021 – motiveringen (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Sara Gille (SD).

Ställningstagande

Vi anser att utskottet borde vara tydligare när det gäller inriktningen på kommande initiativ om Arktis och om humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete med Afrika.

När det först gäller Arktis finns det från EU:s perspektiv ett intresse av att medverka i Arktiska rådet som observatör. Frågan är om behovet för EU att särskilt vara representerat i Arktiska rådet är motiverat eftersom flera av EU:s medlemsstater är medlemmar i Arktiska rådet. EU har intressen i Arktis i och med att dess medlemsstater har det. Om EU var representerat i Arktiska rådet kunde det innebära ytterligare en röst som gynnar svenska intressen. Samtidigt kan det innebära en risk för dubbelarbete.

Vi anser alltså att det är viktigt att noga överväga om EU ska vara en observatör i Arktiska rådet. Om det finns tillräckliga skäl för att EU ska vara representerat i Arktiska rådet bör det säkerställas att det inte sker något dubbelarbete mellan EU och de medlemsstater som också är representerade i Arktiska rådet.

När det gäller EU:s humanitära bistånd ser vi positivt på en ansats till ett fördjupat utvecklingssamarbete med länder i Afrika. Vi anser däremot inte att ett sådant samarbete bör kopplas till åtgärder för att stävja irreguljär migration till EU eftersom detta riskerar att utsätta EU för utpressning, vilket erfarenheterna från Turkiet tydligt visar. Utvecklingssamarbetet ska heller inte ses som ett verktyg för att minska incitamenten för migration i sig, eftersom all forskning på området pekar på ett motsatt förhållande. En tydlig koppling bör däremot göras till att länderna samarbetar om återtagande av sina medborgare.

2. Kommissionens arbetsprogram 2021 – motiveringen (V)

av Håkan Svenneling (V).

Ställningstagande

Jag anser att utskottet dels borde lyfta fram grundläggande kritik mot hur den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU utvecklas, dels borde inta en mer avvaktande hållning i frågan om Magnitskij-sanktioner inom EU.

Jag motsätter mig en generell utveckling mot en ökad samordning av utrikespolitik inom EU. Jag värnar Sveriges möjligheter att föra en

självständig utrikespolitik och Sveriges möjligheter att självt avgöra när och med vilka andra länder vi vill samarbeta när det gäller att möta våra stora internationella utmaningar.

Jag anser att det är viktigt med effektiva beslutsprocesser men att det inte får ske på bekostnad av medlemsstaternas inflytande. Regeringens underlag har än så länge varit otillräckligt för att det ska vara möjligt att bedöma vilka konsekvenser en förändring till beslut med kvalificerad majoritet i den gemensamma utrikespolitiken skulle få ur ett konstitutionellt perspektiv. Det är också mycket otydligt vilka delar som regeringen anser ska omfattas av förändringen med ökad användning av kvalificerad majoritet.

Jag är motståndare till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Kravet på konsensus leder till att EU ofta hindras från att ta progressiva positioner i viktiga frågor, t.ex. att försvara aborträtten och stärka satsningar på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Det leder också ofta till att EU agerar långsamt och vagt med urvattnade skrivningar. Det betyder inte att jag vill gå mot en ordning där majoritetsbeslut gäller. Med en sådan ordning skulle risken för att utrikespolitiken kapas av de reaktionära och rasistiska krafterna i Europa öka. I stället vill jag att utrikespolitiken återgår till att bli en helt nationell kompetens. I en sådan ordning skulle svensk utrikespolitik bli starkare och mer relevant i sin omvärld. EU:s utrikespolitik måste också bli mer konsekvent. I dag behandlas lika fall olika beroende på vilka länder det handlar om. Ekonomiska och politiska relationer har större betydelse än respekten för mänskliga rättigheter och folkrätten. Regeringen bör verka för att EU konsekvent står upp för mänskliga rättigheter, folkrätten och demokratin i sina relationer till andra länder.

När det gäller frågan om en global EU-sanktionsregim för mänskliga rättigheter, s.k. Magnitskijsanktioner, avser jag att återkomma med ett ställningstagande när det finns mer information om hur sanktionerna kommer att utformas. Jag känner emellertid en stor oro för att de förslag som nu förhandlas inte innehåller tillräckliga rättssäkerhetsgarantier.

Särskilda yttranden

1. Kommissionens arbetsprogram 2021 (S, MP)

Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Jamal El-Haj (S), Sara Heikkinen Breitholtz (S), Annika Strandhäll (S) och Janine Alm Ericson (MP) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska meningsskiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Vi vill med detta särskilda yttrande förtydliga att vi står bakom de avvikande meningar som företrädarna för Socialdemokraterna och Miljöpartiet har avgett i civilutskottet (bilaga 6) och i miljö- och jordbruksutskottet (bilaga 10).

2. Kommissionens arbetsprogram 2021 (M)

Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Margareta Cederfelt (M) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska meningsskiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Vi vill med detta särskilda yttrande förtydliga att vi står bakom de avvikande meningar som företrädare för Moderaterna har avgett i civilutskottet (bilaga 6) och tillsammans med Kristdemokraterna i miljö- och jordbruksutskottet (bilaga 10) samt tillsammans med Centerpartiet och Kristdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet (bilaga 11).

Moderaterna välkomnar att utskottet har anammat ståndpunkterna om ökad fokusering på världshandeln och respekten för WTO:s regelverk som en viktig faktor för EU:s långsiktiga konkurrenskraft. Viktiga redskap för att nå dithän är satsningar på utbildning och forskning samt att EU i den snabbväxande internationella konkurrensen anammar de möjligheter som utvecklingen av artificiell intelligens (AI) erbjuder.

Vidare vill vi understryka vad Moderaterna har anfört i övriga utskott. Inte minst menar vi angående den aviserade revideringen av direktivet om förnybar energi att kärnkraften på samma sätt som förnybar energi är en förutsättning för klimatomställningen och att man inför kommissionens kommande arbete bör ta höjd för att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå ett fossilfritt energisystem, inte att ställa olika fossilfria energislag mot varandra.

Det i arbetsprogrammet aviserade förslaget om hållbar bolagsstyrning bör enligt oss inte läggas fram eftersom ytterligare reglering på EU-nivå av företagens hållbarhetsarbete riskerar att öka regelbördan för företagen på ett sätt som inte motsvarar nyttan. Därutöver efterlyser vi förslag på reseområdet för att stärka konsumentskyddet vid inställda resor och vid researrangörens insolvens i ljuset av den pågående krissituationen och framtida liknande situationer.

Vidare anser vi att genomförandet av den sociala pelaren inte ska vara en prioriterad del i kommissionens arbetsprogram. Snarare ser vi att kommissionen behöver ta ett steg tillbaka på det socialpolitiska området och i stället fokusera på den ekonomiska återhämtningen efter coronakrisen. Detta är nödvändigt eftersom den sociala pelaren leder till mer överstatlighet på det socialpolitiska området och det är viktigt att värna om den nationella beslutskompetensen inom sysselsättningsfrågor och socialpolitiken.

3. Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)

Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Sara Gille (SD) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska menings-skiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Vi vill med detta särskilda yttrande förtydliga att vi står bakom de avvikande meningar som företrädare för Sverigedemokraterna har avgett i civilutskottet (bilaga 6), socialförsäkringsutskottet (bilaga 8), socialutskottet (bilaga 9), miljö- och jordbruksutskottet (bilaga 10) och arbetsmarknadsutskottet (bilaga 11).

4. Kommissionens arbetsprogram 2021 (C)

Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller

arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska meningsskiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Vi vill med detta särskilda yttrande förtydliga att vi står bakom den avvikande mening som företrädare för Centerpartiet har avgett i arbetsmarknadsutskottet tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna (bilaga 11).

5. Kommissionens arbetsprogram 2021 (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska meningsskiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Jag vill med detta särskilda yttrande förtydliga att jag står bakom den avvikande mening som företrädaren för Vänsterpartiet har avgett i miljö- och jordbruksutskottet (bilaga 10).

Jag vill även uppmärksamma det särskilda yttrande som Vänsterpartiets företrädare lämnat i civilutskottet (bilaga 6).

6. Kommissionens arbetsprogram 2021 (KD)

Lars Adaktusson (KD) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska meningsskiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Jag vill med detta särskilda yttrande förtydliga att jag står bakom de avvikande meningar som företrädaren för Kristdemokraterna avgett tillsammans med Moderaterna i miljö- och jordbruksutskottet (bilaga 10) samt tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet i arbetsmarknadsutskottet (bilaga 11).

7. Kommissionens arbetsprogram 2021 (L)

Fredrik Malm (L) anför:

Utskottet har i granskningen av kommissionens arbetsprogram valt att koncentrera behandlingen till de delar som är utskottets ansvar, dvs. de övergripande frågorna och den del som rör EU:s roll i världen. När det gäller arbetsprogrammets övriga delar hänvisar utskottet till de yttranden som andra utskott har lämnat i granskningen och i vilka också de politiska meningsskiljaktigheter som finns mellan riksdagens partier i olika frågor framgår. Samtliga yttranden finns i bilagorna 3–11 till utlåtandet.

Jag vill med detta särskilda yttrande förtydliga att jag står bakom den avvikande mening som företrädaren för Liberalerna avgett i konstitutionsutskottet (bilaga 3) och i miljö- och jordbruksutskottet (bilaga 10).

BILAGA 1

Förteckning över granskade dokument

Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld, COM(2020) 690

BILAGA 2

Förteckning över granskningsutlåtanden

Granskningsutlåtanden 2020

Utlåtande	Grunddokument	Beslut
2019/20:UU5 Kommissionens arbetsprogram 2020 och kommissionens meddelande om konferensen om Europas framtid	COM(2020) 37 COM(2020) 27	2020-03-19
2019/20:UbU20 Vitbok om artificiell intelligens	COM(2020) 65	2020-06-03
2019/20:UU16 Det östliga partnerskapet efter 2020	JOIN(2020) 7	2020-06-04
2019/20:MJU17 Kommissionens meddelande Den europeiska gröna given	COM(2019) 640	2020-06-16
2020/21:SkU15 Granskning av meddelande om en handlingsplan för rättvis och enkel beskattning till stöd för återhämtningsstrategin	COM(2020) 312	2020-10-14
2020/21:NU8 Kommissionens vitbok om utländska subventioner på den inre marknaden	COM(2020) 253	2020-10-21

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande 2020/21:KU3y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 12 november 2020 yttra sig över kommissionens arbetsprogram för 2021 (COM(2020) 690), under förutsättning att arbetsprogrammet då skulle ha hänvisats till utrikesutskottet för granskning. Arbetsprogrammet hänvisades till utrikesutskottet den 4 november 2020.

Konstitutionsutskottet välkomnar kommissionens avsikt att lägga fram en strategi mot antisemitism. Utskottet sätter också stort värde på kommissionens nya satsning på demokratin i Europa och välkomnar åtgärder som syftar till att motverka desinformation och hot om extern inblandning i valet till Europaparlamentet samt för att stödja fria och oberoende medier.

Utskottet tar också tillfället i akt att påminna om utskottets invändningar mot tidigare förslag om s.k. toppkandidater och gemensamma valkretsar vid val till Europaparlamentet.

I yttrandet finns en avvikande mening (L).

Utskottets överväganden

Kommissionens arbetsprogram 2021

Den 19 oktober 2020 presenterade kommissionen sitt arbetsprogram för 2021, Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld, inklusive fyra bilagor (COM(2020) 690).

Kommissionens arbetsprogram för 2021 är indelat i sex huvudmål. Under rubriken Främjande av vår europeiska livsstil anför kommissionen att den med hänsyn till ökningen av antisemitiskt våld och antisemitiska hatbrott kommer att lägga fram en heltäckande strategi mot antisemitism som stöd och komplement till medlemsstaternas insatser. Under rubriken En ny satsning på demokratin i Europa framhåller kommissionen att en europeisk handlingsplan för demokrati ska antas. Den ska förbättra våra demokratiers motståndskraft, ta itu med hot om extern inblandning i valet till Europaparlamentet, motverka desinformation samt stödja fria och oberoende medier. Nästa år, dvs. 2021, avser kommissionen att föreslå tydligare regler om finansiering av de europeiska politiska partierna och verka för ökad transparens kring betald politisk reklam. Kommissionen kommer också att föreslå förbättringar av rätten att delta i val för EU-medborgare som flyttar i Europa. Slutligen aviseras åtgärder för att skydda journalister och det civila samhället mot yttrande-frihetsrättsliga okynnesstämningar.

Arbetsprogrammet innehåller bl.a. 44 nya initiativ. De initiativ som framför allt faller inom konstitutionsutskottets beredningsområde är ett meddelande om en strategi för bekämpning av antisemitism (nr 37) och ett öppenhets- och demokratipaket (nr 42). Öppenhets- och demokratipaketet består av följande delar:

- a. översyn av stadgarna för och finansiering av europeiska politiska partier och stiftelser
- b. större insyn vad gäller betald politisk reklam
- c. översyn av direktivet om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare
- d. översyn av direktivet om närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid kommunala val för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare
- e. initiativ mot rättegångsmissbruk som riktar sig mot journalister och människorättsförsvarare.

De nämnda förslagen under punkterna a–d uppges vara lagstiftningsinitiativ, medan förslaget under punkt e anges röra lagstiftning eller icke-lagstiftning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser med oro på ökningen av antisemitiskt våld och antisemitiska hot. Varje form av uttryck för antisemitism är oacceptabelt i en tolerant och öppen demokrati. Utskottet välkomnar därför kommissionens avsikt att lägga fram en strategi mot antisemitism.

Utskottet sätter också stort värde på kommissionens nya satsning på demokratin i Europa. Utskottet välkomnar åtgärder för att förbättra våra demokratiers motståndskraft mot yttre påverkan, däribland åtgärder som syftar till att motverka desinformation och hot om extern inblandning i valet till Europaparlamentet samt för att stödja fria och oberoende medier.

Samtidigt ger arbetsprogrammet knapphändig information om de enskilda lagstiftningsförslagen, t.ex. översynen av stadgarna för och finansiering av europeiska politiska partier och direktivet om rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet, vilket gör det svårt för utskottet att framföra några synpunkter på om förslagen bör läggas fram eller inte. Utskottet kommer att ta ställning till de enskilda förslagen när de läggs fram av kommissionen.

Utskottet vill också ta tillfället i akt att påminna om utskottets invändningar mot tidigare förslag om s.k. toppkandidater och gemensamma valkretsar vid val till Europaparlamentet (se utl. 2015/16:KU27 och prot. 2017/18:27 § 4).

Stockholm den 12 november 2020

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Ida Karkiainen (S), Marta Obminska (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Linda Modig (C), Mia Sydow Mölleby (V), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Daniel Andersson (S), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Camilla Hansén (MP) och Erik Ottoson (M).

Avvikande mening

Kommissionens arbetsprogram 2021 (L)

Tina Acketoft (L) anför:

Liberalerna vill fördjupa och demokratisera Europasamarbetet. I detta ingår att stärka Europaparlamentets roll och möjligheter till ansvarsutkrävande och lagstiftning. Jag väljer därför att lämna en avvikande mening när det gäller den del av utskottets ställningstagande som rör s.k. toppkandidater och gemensamma valkretsar vid val till Europaparlamentet.

I övrigt har jag inte något att invända mot utskottets ställningstagande.

BILAGA 4

Skatteutskottets yttrande 2020/21:SkU5y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober att ge skatteutskottet möjlighet att yttra sig över EU-kommissionens arbetsprogram för 2021. I yttrandet lämnar skatteutskottet sitt övergripande svar på de frågor som utrikesutskottet har ställt om de delar av kommissionens arbetsprogram som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober att ge övriga utskott tillfälle att senast torsdagen den 12 november yttra sig över kommissionens arbetsprogram för 2021, COM(2020) 690. Förutsättningen var att arbetsprogrammet skulle hänvisas till utrikesutskottet för yttrande när den svenska språkversionen fanns tillgänglig, vilket den blev den 4 november. För utskottens yttrande ställde utrikesutskottet följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Skatteutskottet yttrar sig över kommissionens arbetsprogram.

Kommissionens arbetsprogram i korthet

Varje år presenterar EU-kommissionen ett arbetsprogram som anger politiska prioriteringar och de initiativ som kommissionen avser att lägga fram under det kommande året. Arbetsprogrammet för 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld – presenterades den 19 oktober.

Kommissionen anför bl.a. att den det kommande året kommer att fokusera på två saker. För det första ska kommissionen fortsätta att göra allt den kan för att hantera den kris som corona-pandemin medfört och börja dra lärdom av den. Framför allt ska detta ske genom att ansträngningarna fortsätter för att hitta, finansiera och ge tillgång till ett säkert vaccin för alla i EU och omvärlden. För det andra beskrivs i arbetsprogrammet hur EU kan ta tillfället i akt att leva upp till sina ambitioner och leda den stora omställningen. Kommissionen anser att den återhämtningsplan, ”NextGenerationEU”, som lagts fram tillsammans med en omarbetad långtidsbudget ger EU de verktyg som krävs för att ta vara på dessa möjligheter. Den avser också att lägga fram ambitiösa förslag om nya inkomstkällor för EU-budgeten vilket ska ge de medel som krävs för att förverkliga uppsatta visioner och ambitioner. Kommissionen förklarar att arbetsprogrammet för 2021 därmed innebär en övergång från strategi till resultat, särskilt i form av nya lagstiftningsinitiativ och en översyn av befintlig lagstiftning, som uppföljning av de planer som

skisserades för de sex huvudmål som presenterades förra året. Arbetsprogrammet delas upp efter de sex målen och initiativen förtecknas i bilagorna till programmet.

Förslag inom skatteutskottets område

Under kommissionens första mål – Den europeiska gröna given – säger kommissionen bl.a. att den avser att fokusera på att se över klimat- och energilagstiftningen för att anpassa den till det nyligen föreslagna målet att minska utsläppen med minst 55 procent fram till 2030, jämfört med 1990 års nivåer. Allt detta samlas i 55 %-paketet som omfattar bl.a. förnybara energikällor, energieffektivitet först, byggnader, markanvändning, energibesättning, bördefördelning, handel med utsläppsrätter och annan lagstiftning. Som nämns i ordförande Ursula von der Leyens politiska riktlinjer har kommissionen också för avsikt att föreslå en mekanism för koldioxidjustering vid gränserna för att ge utländska tillverkare och importörer i EU incitament att minska sina koldioxidutsläpp och samtidigt säkerställa lika villkor på ett sätt som främjar handel och är förenligt med WTO:s regler.

Under kommissionens andra mål – Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern – säger kommissionen bl.a. att EU, för att upprätthålla rättvisa i den digitala världen, tänker fortsätta att arbeta för ett internationellt avtal om rättvis beskattning som ger långsiktigt hållbara skatteintäkter. Om det inte lyckas säger kommissionen att den tänker föreslå en ”digital avgift” under första halvåret nästa år (i listan över kommande förslag används dock begreppet digital skatt). Av omsorg om ett rättvist företagsklimat tänker kommissionen även föreslå ett rättsligt instrument för lika villkor för utländska subventioner.

I bilagorna I och II till arbetsprogrammet aviseras bl.a. följande nya initiativ:

- 55 %-paketet:
Översyn av energiskattedirektivet (lagstiftning, inklusive konsekvensbedömning, andra kvartalet 2021).
- Digital skatt:
Digital skatt och förslag om digital skatt som egna medel (lagstiftning, inklusive konsekvensbedömning, andra kvartalet 2021).
- Punktskattepaketet:
 - a) Översyn av direktivet om tobaksbeskattning (lagstiftning, inklusive konsekvensbedömning, artikel 113 i EUF-fördraget, tredje kvartalet 2021).
 - b) Ändring av direktivet om allmänna regler för punktskatt (lagstiftning, inklusive konsekvensbedömning, artikel 113 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet 2021).
- Preliminär utvärdering av genomförandet av unionens tullkodex:
Utvärderingen kommer att ge en heltäckande bedömning av genomförandet och effekterna av den rättsliga ramen och it-ramen för unionens

tullkodex, både på EU- och medlemsstatsnivå, sedan den trädde i kraft 2016. Unionens tullkodex syftar bl.a. till att rationalisera tullregler, tullförfaranden och tullprocesser, skapa en helt papperslös miljö och stärka rättssäkerheten och förutsebarheten i tullbestämmelserna. Utvärderingen kommer att bedöma balansen mellan tullkontroller och förenklade handelsprocedurer samt i vilken utsträckning de nuvarande reglerna stöder laglig ekonomisk verksamhet och förebygger illojal eller olaglig handel. När det gäller it-systemen bör studien bedöma om de automatiserade processer som anges i unionens tullkodex har möjliggjort ett förstärkt samarbete mellan tullmyndigheterna och driftskompatibilitet mellan de olika elektroniska systemen. Utvärderingen kommer att försöka att bedöma alla kostnader för att genomföra unionens tullkodex, tillsammans med dess elektroniska system, samt fördelarna med säkrare, mer regelkonform handel och snabbare förfaranden. De två kriterierna bör sedan ställas mot varandra för att bedöma kostnadseffektiviteten. Denna bedömning bör omfatta regleringskostnader och fördelar i samband med genomförandet och tillämpningen av unionens tullkodex för alla berörda parter (efterlevnadskostnader, administrativa kostnader, administrativa bördor, fördelar, besparingar) samt potentialen för ytterligare förenkling och minskning av bördorna, dock utan att äventyra tullmålen.

I bilaga III finns bl.a. följande prioriterade pågående förslag:

- Förslag till Rådets direktiv om ändring av direktiv 2011/16/EU om administrativt samarbete i fråga om beskattning, COM(2020) 314 final.
- Förslag till Rådets direktiv om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas, COM(2016) 683 final.
- Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller offentliggörande av inkomstskatteuppgifter för vissa företag och filialer, COM(2016) 198 final.
- Förslag till Rådets direktiv om genomförande av det fördjupade samarbetet på området för skatt på finansiella transaktioner, COM(2013) 71 final.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på arbete inom EU för att förbättra och förenkla de gemensamma regelverken, såsom energiskattedirektivet och tobaksskatte-direktivet.

När det gäller arbetet med företagsbeskattning ser utskottet positivt på en utveckling som utnyttjar potentialen i den inre marknaden och som gör det lättare att bekämpa skattebedrägerier och skatteflykt.

Utskottet är dock liksom tidigare år emot ett beskattningssystem som bygger på en gemensam konsoliderad bolagsskattebas. Utskottet vill därför än en gång anföra att det ser med stor tvekan på förslag som innehåller avsteg från de grunder för beräkning av inkomst som traditionellt sett används vid

inkomstbeskattning av företagsvinster. Det är viktigt att små, öppna och exportberoende ekonomiers intressen beaktas när nya regler diskuteras. Det gäller även för nya initiativ om t.ex. en digitalskatt.

Utskottet vidhåller att det är principiellt emot att befogenheter på skatteområdet flyttas från medlemsstaterna till EU-nivå, särskilt avseende de direkta skatterna.

Stockholm den 12 november 2020

På skatteutskottets vägnar

Jörgen Hellman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jörgen Hellman (S), Per Åsling (C), Niklas Wykman (M), Hillevi Larsson (S), Eric Westroth (SD), Sultan Kayhan (S), Tony Haddou (V), David Lång (SD), Patrik Lundqvist (S), Hampus Hagman (KD), Anna Vikström (S), Gulan Avcı (L), Johnny Skalin (SD), Rebecka Le Moine (MP), Kjell Jansson (M), Fredrik Schulte (M) och Sofia Westergren (M).

BILAGA 5

Justitieutskottets yttrande 2020/21:JuU2y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. justitieutskottet tillfälle att yttra sig över Europeiska kommissionens arbetsprogram 2021 (COM (2020) 690) inklusive bilagor, i de delar det berör respektive utskotts beredningsområde. Utskottet lämnar i yttrandet övergripande synpunkter på kommissionens arbetsprogram i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde. Dessa delar finns främst under rubrikerna Främjande av vår europeiska livsstil och En ny satsning på demokratin i Europa.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Varje år presenterar kommissionen ett arbetsprogram med sina politiska prioriteringar för det kommande året, och arbetsprogrammet för 2021 lades fram den 19 oktober 2020.

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. justitieutskottet tillfälle att senast den 12 november 2020 yttra sig över de delar i arbetsprogrammet som berör respektive utskotts beredningsområde. För utskottens yttranden ställer utrikesutskottet följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Kommissionens arbetsprogram

Allmänt

Kommissionens arbetsprogram för 2021 är von der Leyen-kommissionens andra arbetsprogram. Arbetsprogrammet har underrubriken ”Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld” och utgår ifrån de sex prioriteringar som stipulerades i det första arbetsprogrammet:

1. En europeisk grön giv
2. Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
3. En ekonomi för människor
4. Ett starkare Europa i världen
5. Främjande av vår europeiska livsstil
6. En ny satsning på demokratin i Europa

De frågor som rör justitieutskottets beredningsområde finns framför allt under rubrik 5 Främjande av vår europeiska livsstil och rubrik 6 En ny satsning på demokratin i Europa.

Arbetsprogrammet består i sin helhet av ett meddelande och fyra bilagor. I bilaga 1 listas nya initiativ som kommissionen åtar sig att ha genomfört före slutet av 2021. I bilaga 2 finns en förteckning över befintlig lagstiftning som ska ses över för att uppdateras och förbättras (s.k. Refitinitiativ). I bilaga 3

redogörs för ett antal förslag som är under behandling och som enligt kommissionen bör prioriteras i lagstiftningsprocessen. I bilaga 4 redovisas förslag som är under behandling men som ska dras tillbaka eftersom de av olika anledningar blivit inaktuella.

Arbetsprogrammet för 2021 är präglad av arbetet med att minska konsekvenserna av den globala hälsokrisen. Kommissionens arbetsprogram för 2021 syftar till att hjälpa EU att hålla rätt spår genom arbetet med att minska konsekvenserna av pandemin. I arbetsprogrammet lyfter kommissionen behovet av att Europa tar ledningen i den gröna och digitala omställningen för mer motståndskraftiga samhällen och ekonomier. I arbetsprogrammet står att också läsa att kommissionen de kommande två åren kommer att fokusera på i huvudsak två saker; för det första att fortsätta göra allt som går för att hantera krisen och börja dra lärdom av den, framför allt genom att fortsätta ansträngningarna för att hitta, finansiera och ge tillgång till ett säkert vaccin för alla i EU och omvärlden. För det andra beskrivs i arbetsprogrammet hur EU kan ta tillfälle i akt att leva upp till sina ambitioner och leda den stora omställningen.

Justitiekottets beredningsområde

Av de 44 nya initiativen berör fyra justitiekottets beredningsområde. De handlar om Schengenpaketet (nr 34), uppföljning av EU:s säkerhetsstrategi (nr 35), bekämpning av hatbrott och hatpropaganda (nr 40) och paketet om digitalt rättsligt samarbete (nr 41). Initiativet om Schengenpaketet innehåller fyra olika förslag: strategi för Schengenområdets framtid, ändring av förordningen om inrättande av utvärderingsmekanismen för Schengen, översyn av kodexen om Schengengränserna och om digitalisering av viseringsförfaranden. Uppföljningen av EU:s säkerhetsstrategi innehåller sex förslag: en EU-agenda för arbetet mot organiserad brottslighet, lagstiftning för ett effektivt arbete mot sexuella övergrepp mot barn på internet, en EU-agenda för arbetet mot terrorism, en översyn av direktivet om frysning och förverkande av brottsvinster, ett förslag att modernisera det nuvarande samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller brottsbekämpning genom att ta fram en kod för polissamarbete, samt ett direktiv för återvinning av tillgångar. Paketet för digitalt rättsligt samarbete innehåller tre olika förslag: Digitalt informationsutbyte om fall av gränsöverskridande terrorism, samarbetsplattform för gemensamma utredningsgrupper och digitalisering av det gränsöverskridande rättsliga samarbetet.

I bilaga 2 redovisar kommissionen den lagstiftning man avser att se över. Av de 41 initiativen rör inget justitiekottet.

Kommissionen redogör i bilaga 3 för de förslag som är under behandling och som man anser bör prioriteras. Åtta av förslagen rör justitiekottets område:

- (32) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om införande av screening för tredjelandsmedborgare vid de yttre gränserna och om

- ändring av förordningarna (EG) nr 767/2008, (EU) 2019/2226, (EU) 2018/1240 och (EU) 2019/817.
- (35) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om fastställande av villkoren för åtkomst till andra EU-informationssystem för Etias syften och om ändring av förordning (EU) 2018/1240, förordning (EG) nr 767/2008, förordning (EU) 2017/2226 och förordning (EU) 2018/1861.
 - (36) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om fastställande av villkoren för åtkomst till andra EU-informationssystem och om ändring av förordning (EU) 2018/1862 och förordning (EU) åååå/xxx (Ecris-TCN-systemet)
 - (37) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om förhindrande av spridning av terrorisminnehåll online.
 - (39) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 767/2008, förordning (EG) nr 810/2009, förordning (EU) 2017/2226, förordning (EU) 2016/399, förordning XX/2018 (förordning om interoperabilitet) och beslut 2004/512/EG och om upphävande av rådets beslut 2008/633/RIF.
 - (45) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av (förordning (EU) nr 604/2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person lämnat in i någon medlemsstat), för identifiering av tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som vistas olagligt, och för när medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter och Europol begär jämförelser med Eurodac-uppgifter för brottsbekämpande ändamål (omarbetning).
 - (47) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om fastställande av harmoniserade bestämmelser för utseende av rättsliga företrädare för insamling av bevisning i straffrättsliga förfaranden.
 - (48) Förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om europeiska utlämnandeorder och bevarandeorder för elektroniska bevis i straffrättsliga förfaranden.

För att rådet och Europaparlamentet ska kunna koncentrera sig på de verkligt väsentliga förslagen avser kommissionen att dra tillbaka ett antal förslag som har blivit inaktuella eller inte längre är ändamålsenliga. Inget av de förslagen berör justitieutskottets beredningsområde.

Utskottets ställningstagande

Som kommissionen anför innebär arbetsprogrammet 2021 ett skifte från strategier till leverans, med tyngdpunkt på nya lagstiftningsinitiativ och revision av existerande lagstiftning. Utskottet vill i detta sammanhang återupprepa sin tidigare uttalade ståndpunkt (se bl.a. ytr. 2016/17:JuU5y samt

2017:18:JU4y) att kommissionen bör lägga större vikt vid att analysera den gällande lagstiftningen när ny lagstiftning förbereds. I synnerhet när det gäller ny straffrättslig lagstiftning på EU-nivå ska sådan tas fram endast om det står klart att det bidrar med ett betydande mervärde.

Med anledning av utrikesutskottets frågor vill utskottet lyfta fram några förslag som enligt justitieutskottet borde finnas med i arbetsprogrammet.

För det första bör en revidering av direktiv 2004/82/EG om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare (API-direktivet) finnas med i arbetsprogrammet. I direktivet regleras transportörers skyldighet att överföra förhandsinformation om passagerare (API-uppgifter) till behöriga nationella myndigheter. Direktivet syftar till att förbättra gränskontrollerna och bekämpa olaglig invandring. Direktivet är också ett led i kampen mot terrorism (se prop. 2005/06:129 s. 18).

Vidare bör initiativ tas för att förbättra möjligheterna för överförande av lagföring. Rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (rambeslutet om verkställighet av frihetsberövande påföljder) bör således ses över i detta syfte.

Arbetsprogrammet bör också innehålla förslag för att säkerställa och förbättra tillgången till information och elektroniska bevis för brottsbekämpningen, till exempel genom en balanserad reglering rörande datalagring, kryptering och en effektiv gränsöverskridande tillgång till elektronisk bevisning.

Ett annat förslag som bör föras in i arbetsprogrammet är en översyn av direktiv (EU) 2016/681 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet (PNR-direktivet).

Slutligen bör ett förslag tas fram för att införa en obligatorisk biometrisk kontroll vid yttre gräns av personer som åtnjuter fri rörlighet, på samma sätt som för tredjelandsmedborgare.

Stockholm den 12 november 2020

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Johanna Öfverbeck (MP).

BILAGA 6

Civilutskottets yttrande 2020/21:CU3y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM(2020) 690).

Civilutskottet begränsar yttrandet till att redogöra för sin syn på kommissionens avsikt att prioritera förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag. Utskottet föreslår att utrikesutskottet i sin granskning av kommissionens arbetsprogram ska lyfta fram att det förslaget inte bör prioriteras.

I yttrandet finns tre avvikande meningar, (S, M, SD, MP) och ett särskilt yttrande (V). I en avvikande mening (S, MP) anförs att utrikesutskottet bör ställa sig bakom kommissionens bedömning att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag ska prioriteras under 2021.

Utskottets överväganden

Kommissionens arbetsprogram 2021

Europeiska kommissionen presenterade den 19 oktober 2020 Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM(2020) 690). Bilagorna till arbetsprogrammet listar bl.a. förslag som kommissionen avser att prioritera under det kommande arbetsåret. Inom civilutskottets beredningsområde återfinns bland de prioriterade förslagen även i år kommissionens förslag till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag och därmed sammanhängande åtgärder (COM(2012) 614).

Kommissionens förslag om jämnare könsfördelning

I EU-kommissionens förslag till direktiv om en jämnare könsfördelning i börsnoterade företag föreslås bl.a. att det i bolag där mindre än 40 procent av styrelseledamöterna tillhör det underrepresenterade könet ska ges företräde åt sökande av det underrepresenterade könet, om flera kandidater har lika meriter. Direktivet föreslås omfatta bolag med minst 250 anställda och en årsomsättning om minst 50 miljoner euro eller en balansomslutning om minst 43 miljoner euro. Varje medlemsstat ska dessutom ha möjlighet att undanta sådana bolag där mindre än 10 procent av personalstyrkan tillhör det underrepresenterade könet. Enligt förslaget ska medlemsstaterna införa sanktioner för överträdelser.

Riksdagen har bedömt att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen (utl. 2012/13:CU14, rskr. 2012/13:138). Sverige har i förhandlingarna intagit ståndpunkten att direktivet inte bör antas, bl.a. eftersom ett fortsatt arbete på nationell nivå är mer effektivt och mindre ingripande och förslaget bedöms strida mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagens tillkännagivande

I januari 2017 gjorde riksdagen, på förslag av civilutskottet, ett tillkännagivande till regeringen om könsfördelningen i bolagsstyrelser (bet. 2016/17:CU6, rskr. 2016/17:133). Enligt tillkännagivandet bör regeringen inom EU verka för nationellt självbestämmande i fråga om könsfördelningen i svenska börsbolags styrelser. Som skäl anförde civilutskottet följande:

De regler som ska gälla för hur ägarna utser styrelseledamöter bör förbli en sak för varje medlemsstat att bestämma. Arbetet för att stärka jämställdheten inom näringslivet bör ske nationellt. I Sverige har de börsnoterade bolagen exempelvis inom ramen för självreglering antagit regler för att eftersträva en jämn könsfördelning. De åtgärder som eventuellt kan komma i fråga måste kunna anpassas till de rådande förhållandena i respektive medlemsstat med hänsyn till ägarstruktur,

bolagsstyrning och annat jämställdhetsarbete. Åtgärder för en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser bör inte vidtas på EU-nivå eftersom målet att skapa ett jämställt beslutsfattande i ekonomiska frågor bättre kan uppnås genom nationella åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet begränsar sitt yttrande till att redogöra för sin syn på kommissionens avsikt att prioritera förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning i börsnoterade företag. I kommissionens arbetsprogram för 2020 aviserade den då nytillträdde kommissionen att förhandlingarna om kommissionens förslag till direktiv om en jämnare könsfördelning i börsnoterade företag, som sedan ett antal år tillbaka avstannat, skulle återupptas och prioriteras av den nya kommissionen. I sitt yttrande till utrikesutskottet över arbetsprogrammet 2020 hänvisade utskottet till sitt tidigare ställningstagande och föreslog att utrikesutskottet i sitt granskningsutlåtande skulle framhålla att förslaget inte borde finnas med bland de prioriterade förslagen (yttr. 2019/20:CU2y).

Utskottets uppfattning är alltså att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag inte bör finnas med bland de prioriterade förslagen. Detta bör utrikesutskottet framhålla i sitt granskningsutlåtande över kommissionens arbetsprogram 2021.

När det gäller arbetsprogrammet i övrigt har civilutskottet inte några synpunkter eller kommentarer.

Stockholm den 12 november 2020

På civilutskottets vägnar

Larry Söder

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Larry Söder (KD), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilander (SD), Ola Johansson (C), Momodou Malcolm Jallow (V), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), Emma Hult (MP), David Josefsson (M), Ola Möller (S), Josefin Malmqvist (M) och Björn Petersson (S).

Avvikande meningar

1. Kommissionens arbetsprogram 2021 (S, MP)

Elin Lundgren (S), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Emma Hult (MP), Ola Möller (S) och Björn Petersson (S) anför:

I civilutskottets yttrande till utrikesutskottet över kommissionens arbetsprogram 2020 anmälde företrädare för våra partier en avvikande mening med följande innehåll:

Andelen kvinnliga styrelseledamöter i de börsnoterade företagen inom EU ligger fortfarande på alltför låga nivåer. Enligt prognoser förväntas inte heller andelen kvinnliga styrelseledamöter öka i någon större utsträckning om det inte vidtas åtgärder på EU-nivå. Detta är otillfredsställande ur ett jämställdhetsperspektiv, och det räcker inte heller för att uppnå den kritiska massa av kvinnliga styrelseledamöter som enligt forskningen behövs för att påverka företagets resultat i positiv riktning. Oberoende av om medlemsstaterna faktiskt kan vidta effektiva åtgärder i frågan är det tydligt att enskilda medlemsstaters åtgärder inte räcker. De möjligheter till konkurrenskraft och tillväxt som följer av ett gott utnyttjande av tillgänglig kompetens, däribland kvinnors, i bolagsstyrelserna kan på grund av frågans omfattning bättre uppnås om alla medlemsstater agerar tillsammans. Insatser på EU-nivå kan i praktiken bidra till konkurrens på lika villkor inom hela unionen.

Vi vidhåller den uppfattning som företrädare för våra partier redovisade i fjol i yttrande 2019/20:CU2y. Även i år föreslår vi därför att utrikesutskottet i sitt granskningsutlåtande ställer sig bakom kommissionens bedömning att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag ska prioriteras under 2021.

2. Kommissionens arbetsprogram 2021 (M)

Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M), David Josefsson (M) och Josefin Malmqvist (M) anför:

Vi instämmer i majoritetens bedömning att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning i börsnoterade företag inte bör prioriteras.

Dessutom anser vi att det i kommissionens arbetsprogram saknas nödvändiga förslag på reseområdet. Vi anser att kommissionen borde lägga fram konkreta förslag till åtgärder i syfte att stärka konsumentskyddet vid

inställda resor och vid researrangörens insolvens. Vidare borde kommissionen i arbetsprogrammet ha återkommit med en tydligare rekommendation till medlemsländerna om vikten av att inrätta garantisystem som säkerställer ersättning för utfärdade värdebevis vid researrangörens insolvens. Enligt vår mening är det sammanfattningsvis en brist att kommissionen inte lägger fram förslag på reseområdet som anpassar regelverket till den pågående krisituationen och framtida liknande situationer.

När det gäller kommissionens aviserade förslag om hållbar bolagsstyrning anser vi att ytterligare reglering på EU-nivå av företagens hållbarhetsarbete riskerar att öka regelbördan för företagen på ett sätt som inte motsvarar nyttan.

I sitt granskningsutlåtande bör utrikesutskottet därför framhålla dels att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag inte bör prioriteras, dels att nödvändiga förslag på reseområdet saknas, och dels att kommissionen inte bör lägga fram något förslag till direktiv om hållbar bolagsstyrning.

3. Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)

Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD) anför:

Vi instämmer i majoritetens bedömning att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning i börsnoterade företag inte bör prioriteras.

Därtill anser vi att kommissionens nya förslag till direktiv om hållbar bolagsstyrning i arbetsprogrammet för 2021 inte bör läggas fram. Enligt vår mening finns det inget behov av ytterligare reglering på EU-nivå när det gäller hållbarhetsarbete i svenska företag. Svenska företag kan själva avgöra hur hållbarhetsfrågor ska hanteras i den egna verksamheten.

I sitt granskningsutlåtande bör utrikesutskottet därför framhålla dels att förslaget till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag inte bör prioriteras, dels att kommissionen inte bör lägga fram något förslag till direktiv om hållbar bolagsstyrning.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (V)

Momodou Malcolm Jallow (V) anför:

I civilutskottets yttrande till utrikesutskottet över kommissionens arbetsprogram 2020 hade jag ett särskilt yttrande med följande innehåll:

I det betänkande av civilutskottet som det hänvisas till i yttrandet (bet. 2016/17:CU6) hade en företrädare för mitt parti ett särskilt yttrande. Som anfördes i det yttrandet är det angeläget att sträva efter en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män. Jämställdhet är en fråga om mänskliga rättigheter, demokrati och rättvisa, men också om att ta till vara alla människors kompetens. Om kompetensen hos både kvinnor och män i näringslivet tillvaratas får företagsledningarna den bästa sammansättningen, vilket gynnar företagen och därmed tillväxten. Det är alltså mycket angeläget med initiativ som syftar till att könsfördelningen blir avsevärt jämnare när det gäller deltagandet i ekonomiskt beslutsfattande. Enligt min mening bör det dock vara en uppgift för varje medlemsstat att ta initiativ för att åstadkomma en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelserna. Mot den bakgrunden anser jag, i likhet med utskottsmajoriteten, att utrikesutskottet i sitt granskningsutlåtande över kommissionens arbetsprogram 2020 bör framhålla att förslaget till direktiv om jämnare fördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag inte bör finnas med bland de prioriterade förslagen.

Min uppfattning när det gäller jämställdhet är fortfarande densamma som redovisades i det särskilda yttrandet i yttrande 2019/20:CU2y i fjol. Samtidigt anser jag fortfarande att det bör vara en uppgift för varje medlemsstat att ta initiativ för att åstadkomma en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelserna. Jag motsätter mig därför inte förslaget att utrikesutskottet i sitt granskningsutlåtande bör framhålla att förslaget till direktiv om en jämnare fördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag inte bör finnas med bland de prioriterade förslagen.

BILAGA 7

Försvarsutskottets yttrande 2020/21:FöU3y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över kommissionens arbetsprogram för 2021 (COM(2020) 690) inklusive bilagor, utifrån ett antal frågor.

I yttrandet lämnar försvarsutskottet sin övergripande syn på de delar av kommissionens arbetsprogram som berör utskottets beredningsområde. Utskottet anser att det är positivt att kommissionen lyfter fram förslaget om inrättande av Europeiska kompetenscentrumet för cybersäkerhet inom näringsliv, teknik och forskning och av nätverket av nationella samordningscentrum som prioriterat samt emotser den aviserade handlingsplanen för att uppnå synergier mellan den civila industrin, den militära industrin och rymdindustrin.

Utskottets överväganden

Kommissionens arbetsprogram 2021

EU-kommissionen antog den 19 oktober 2020 sitt arbetsprogram för 2021, Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM (2020) 690), inklusive bilaga.

Arbetsprogrammet är präglad av den pågående pandemin och syftar till att stärka EU:s ekonomi och samhällets motståndskraft efter pandemin. Programmet är även kopplat till den europeiska återhämtningsplanen och innehåller stora satsningar på en grön och digital omställning för att hjälpa EU att återhämta sig ur krisen. Liksom föregående år utgår programmet också från de sex övergripande målsättningarna för kommissionens arbete:

1. En europeisk grön giv
2. Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
3. En ekonomi för människor
4. Ett starkare Europa i världen
5. Främjande av den europeiska livsstilen
6. En ny satsning på demokrati i Europa

Bilagorna till programmet innehåller bl.a. nya förslag inom de olika målsättningarna och befintliga förslag som enligt kommissionen bör prioriteras. Inom försvarsutskottets beredningsområde presenteras ett nytt förslag om en handlingsplan för att uppnå synergier mellan den civila industrin, den militära industrin och rymdindustrin. Kommissionen lyfter även fram det fortsatta arbetet med förslaget om Europeiska kompetenscentrumet för cybersäkerhet inom näringsliv, teknik och forskning och nätverket av nationella samordningscentrum som en prioriterad fråga.

Utrikesutskottets frågeställningar

För utskottens yttranden har utrikesutskottet ställt följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar kommissionens arbetsprogram för 2021 och anser, i överensstämmelse med det som framfördes i betänkande 2018/19:FöU6, att EU intar en särställning inom svensk utrikes- och försvarspolitik. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till sin tidigare bedömning om att det är värdefullt att EU utvecklas inom säkerhets- och försvarsområdet, samtidigt som det är viktigt att värna om medlemsstaternas kompetens på området – det måste finnas handlingsfrihet för dem att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att främja utvecklingen på nationell nivå (yttr. 2017/18:FöU4y).

Liksom tidigare vill utskottet lyfta fram vikten av EU:s arbete för förstärkt cybersäkerhet (yttr. 2018/19:FöU3y). Utskottet vidhåller att det är nödvändigt att samarbeta inom EU och internationellt för att främja informations- och cybersäkerheten, eftersom den digitala utvecklingen är gränslös (bet. 2017/18:FöU4). Därmed ser utskottet positivt på att kommissionen lyfter fram förslaget om inrättande av Europeiska kompetenscentrumet för cybersäkerhet inom näringsliv, teknik och forskning och av nätverket av nationella samordningscentrum (COM(2018) 630) som prioriterat. Utskottet avser att följa de fortsatta förhandlingarna om förslaget.

Utskottet emotser även den aviserade handlingsplanen för att uppnå synergier mellan den civila industrin, den militära industrin och rymdindustrin.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av kommissionens arbetsprogram för 2021.

Stockholm den 12 november 2020

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

BILAGA 8

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU4y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över Europeiska kommissionens arbetsprogram 2021, COM(2020) 690 inklusive bilagor, i de delar det berör utskottets beredningsområde.

Socialförsäkringsutskottet yttrar sig över kommissionens arbetsprogram med utgångspunkt i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Kommissionen presenterar sina politiska prioriteringar i ett arbetsprogram varje år. Arbetsprogrammet för 2021 presenterades den 20 oktober 2020. Utrikesutskottet har gett övriga utskott möjlighet att senast den 12 november 2020 yttra sig med utgångspunkt i följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Kommissionens arbetsprogram

Allmänt

Detta är det andra arbetsprogrammet som von der Leyen-kommissionen lagt fram. Arbetsprogrammet uppges gå från strategi till leverans med fokus på nya lagstiftningsförslag och revideringar av existerande lagstiftning. Programmet följer upp de planer som har lagts när det gäller de sex viktigaste målen. Dessa mål är

1. en europeisk grön giv
2. ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
3. en ekonomi för människor
4. ett starkare Europa i världen
5. främjande av den europeiska livsstilen
6. en ny satsning på demokrati i Europa.

Arbetsprogrammet består i sin helhet av ett meddelande och fyra bilagor. I bilaga 1 listas nya initiativ som kommissionen avser att presentera under 2021. I bilaga 2 listas initiativ inom Refit-programmet som ska se över lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat. I bilaga 3 redogörs för ett antal förslag som är under behandling och som enligt kommissionen bör prioriteras i lagstiftningsprocessen. I bilaga 4 redovisas liggande förslag som ska dras tillbaka inom sex månader.

Socialförsäkringsutskottets beredningsområde

De frågor som rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde återfinns främst under rubrik 2.3 En ekonomi för människor och under rubrik 2.5 Främjande av den europeiska livsstilen.

Nya initiativ

I bilaga 1 finns ett antal förslag som kan komma att beröra utskottets beredningsområde. Det rör sig om en handlingsplan för genomförandet av den sociala pelaren. Vidare handlar det om en rekommendation för en europeisk barngaranti. I övrigt listas ett meddelande om ett nytt ramverk för en strategi för arbetsmiljö och hälsa, en ny handlingsplan mot människosmuggling samt en ny strategi om frivilligt återvändande och återintegrering. Dessutom listas inom ramen för ett Schengenpaket ett förslag om digitalisering av viseringsprocesserna.

Nya initiativ inom Refit-programmet

Kommissionen redogör i bilaga 2 för nya initiativ inom Refit-programmet. Två av dessa rör utskottets beredningsområde. Det första initiativet handlar om en revidering av direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning för att förbättra effektiviteten, särskilt när det gäller rörlighet inom EU. Det andra initiativet rör en revidering av det s.k. ramdirektivet (direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeländer som vistas lagligen i en medlemsstat) för att förenkla och tydliggöra omfattningen och säkerställa en miniminivå när det gäller tillstånd för låg- och medelkvalificerad arbetskraft.

Prioriterade förslag

Bilaga 3 anger liggande förslag för prioriterad behandling. På utskottets beredningsområde listas tolv förslag:

Förslag till förordning om hantering av krissituationer och force majeure på migrations- och asylområdet, COM(2020) 613

Förslag till förordning om införande av screening för tredjelandsmedborgare vid de yttre gränserna och ändring av förordningarna (EG) nr 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 och (EU) 2019/817, COM(2020) 612

Förslag till förordning om asyl- och migrationshantering och om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG och förslaget till förordning (EU) XXX/XXX [Asyl- och migrationsfonden], COM(2020) 610

Förslag till direktiv om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna (omarbetning) – Ett bidrag från Europeiska kommissionen till toppmötet i Salzburg den 19–20 september 2018, COM(2018) 634

Förslag till direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkompetent anställning, COM(2016) 378

Förslag till direktiv om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning), COM(2016) 465

Förslag till förordning om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet och om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, COM(2016) 466

Förslag till förordning om upprättande av ett gemensamt förfarande för internationellt skydd i unionen och om upphävande av direktiv 2013/32/EU, COM(2016) 467 och COM(2020) 611

Förslag till förordning om inrättande av en unionsram för vidarebosättning och om ändring av förordning (EU) nr 516/2014, COM(2016) 468

Förslag till förordning om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av [förordning (EU) nr 604/2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat], för identifiering av tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som vistas olagligt, och för när medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter och Europol begär jämförelser med Eurodacuppgifter för brottsbekämpande ändamål (omarbetning), COM(2016) 272 och COM(2020) 614

Förslag till förordning om Europeiska unionens asylbyrå och om upphävande av förordning (EU) nr 439/2010, COM(2016) 271 och COM(2018) 633

Förslag till förordning om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004, COM(2016) 815.

Förslag som ska dras tillbaka

Bilaga 4 listar liggande förslag som ska dras tillbaka inom sex månader. På utskottets beredningsområde finns ett par förslag som ska dras tillbaka mot bakgrund av den nya migrations- och asylpakten. För det första rör det sig om förordningsförslaget från 2016 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat. För det andra handlar det om förordningsförslaget om inrättande av en omplaceringsmekanism vid kriser.

Utskottets ställningstagande

Socialförsäkringsutskottet finner inte att det i kommissionens arbetsprogram saknas något förslag eller att något förslag i arbetsprogrammet inte bör läggas fram.

När det gäller kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning vill utskottet lämna följande kommentarer.

Asyl och migration

Kommissionen har nyligen presenterat en ny migrations- och asylpakt. Kommissionen anger att pakten bygger på en helhetssyn på politikområden som migration, asyl, integration och gränsförvaltning, eftersom det krävs framsteg inom alla dessa områden för att pakten ska bli effektiv. Flyktingkrisen 2015–2016 avslöjade betydande brister och visade hur komplext det är att hantera en situation som påverkar olika medlemsstater på olika sätt.

Det framgår av kommissionens arbetsprogram 2021 att förslagen i den nya migrations- och asylpakten är fortsatt prioriterade, t.ex. en förordning om asyl- och migrationshantering, en förordning om införande av screening för tredjelandsmedborgare vid de yttre gränserna och en förordning om hantering av krisituationer och force majeure på migrations- och asylområdet.

Utskottet ser positivt på kommissionens ambition att lösa de blockeringar som tidigare har funnits avseende förhandlingarna av vissa förslag gällande ett gemensamt europeiskt asylsystem. Utskottet anser att det är angeläget att arbetet fortskrider men vill framhålla att förslagen är komplexa och att konsekvensanalyser behöver göras.

Samordning av de sociala trygghetssystemen och ett socialt Europa

På kommissionens prioriteringslista ligger ett förslag om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004. Utskottet kan som tidigare konstatera att bestämmelserna är en förutsättning för att den fria rörligheten ska fungera inom EU. Det är nödvändigt att bestämmelserna utvecklas och moderniseras i takt med samhällsutvecklingen samt för att passa olika typer av sociala trygghetssystem. Utskottet vill emellertid återigen framföra att behoven av att genomföra förändringar av förordningen skiljer sig mellan olika typer av förmåner. Utskottet anser alltså att en överenskommelse mellan institutionerna bör ta till vara de delar i kommissionens förslag som i sin helhet syftar till att förbättra samordningen och samtidigt respekterar det nationella självbestämmandet. Förslaget får inte innebära en inskränkning i medlemsstaternas nationella kompetens och bör varken innebära att fler förmåner omfattas av samordningsbestämmelserna eller att fler förmåner kan betalas ut vid bosättning i en annan medlemsstat.

Stockholm den 10 november 2020

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Rikard Larsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rikard Larsson (S), Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Solveig Zander (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Fredrik Malm (L) och Ida Gabriellson (V).

Avvikande mening

Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)

Linda Lindberg (SD), Julia Kronlid (SD) och Jonas Andersson i Skellefteå (SD) anför:

Kommissionen har i sitt arbetsprogram angett ett antal prioriterade områden för det fortsatta politiska arbetet. Vi anser att samarbete mellan självständiga och fria länder bör välkomnas samtidigt som alla inskränkningar i medlemsstaternas suveränitet och självbestämmande måste förhindras. Ett flertal av kommissionens förslag begränsar medlemsstaternas rättigheter och måste motverkas, eller i vart fall omarbetas så att förslagen inte begränsar medlemsstaternas rättigheter. Medlemsstaterna ska själva avgöra om de vill ta emot vidarebosatta, och hur många. Förslaget om en unionsram för vidarebosättning bör därför dras tillbaka.

När det gäller kommissionens prioriteringar är förslaget om ett förnyat partnerskap med det Sydliga grannskapet positivt, men det måste utgå från medlemsstaternas behov. Detta innebär att allt samarbete måste villkoras med att tredjeländerna ska samarbeta fullt ut för att stoppa illegal migration, och för att återta sina medborgare.

Vad gäller de nya initiativen inom migrationspakten, om människosmuggling och återvändande, bör kommissionens prioritering vara att skydda EU:s gränser och stoppa illegal och irreguljär migration.

När det gäller reformeringen av Schengensamarbetet har de senaste årens många problem tydligt visat att ökat statligt självbestämmande behövs. För att förebygga irreguljär migration, brottslighet, terrorism, och spridning av smittsamma sjukdomar måste medlemsstaterna få större möjlighet att självmant, vid behov, kunna införa olika former av restriktioner vid gränsövergångar. Nuvarande begränsningar av självbestämmandet bör avvecklas.

Vad gäller europeiska system för datasamarbete kring migration, såsom ETIAS, bör kommissionen prioritera alla initiativ som förbättrar möjligheten att dela information om utlänningars in- och utresa och potentiella risk gentemot EU och Sverige. Här ingår även reformeringen av Eurodac.

Vad gäller förslaget till nytt återvändandedirektiv bör alla försök att begränsa medlemsstaternas möjligheter till förvarstagning eller liknande kontrollåtgärder motverkas samtidigt som möjligheterna till samverkan för att verkställa utvisningar bör utökas.

Generellt bör kommissionens prioritering när det gäller migrationspakten vara att få igenom sådana reformer som förbättrar säkerheten i Europa, ökar försvaret av EU:s gemensamma yttre gränser samt medlemsstaternas självbestämmande och möjlighet att anpassa sig till skiftande omständigheter.

Kommissionen bör överhuvudtaget inte lägga fram förslag som innebär begränsningar i medlemsstaternas självbestämmande, eller förslag som innebär tvingande åtgärder gentemot medlemsstaterna.

När det kommer till samordning av social trygghet och EU:s sociala pelare ställer vi oss bakom grundtanken och pelarens fokus på att bl.a. minska barnfattigdom och hemlöshet samt att den fria rörligheten för unionens medborgare ska underlättas. Den nationella kompetensen måste emellertid i varje förslag vara central i beslutsfattandet och förslagen måste leva upp till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Även när det gäller sociala frågor måste bevarandet av den nationella kompetensen betonas och förbli i fokus. Det finns en risk att arbetsprogrammet och förslaget om den sociala pelaren blir en språngbräda för att flytta över ytterligare befogenheter på EU-nivå. EU ska inte införa samordning av socialpolitiken genom den s.k. flexibilitetsklausulen, som innebär möjligheter att genomföra beslut som går utöver de nuvarande befogenheterna.

BILAGA 9

Socialutskottets yttrande 2020/21:SoU2y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över EU-kommissionens arbetsprogram 2021 (COM(2020) 690), inklusive bilagor, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. I samband med detta ställde utrikesutskottet ett antal frågor som övriga utskott kunde utgå ifrån i sina respektive yttranden.

Socialutskottet koncentrerar sitt yttrande till att redogöra för utskottets syn på vikten av att respektera nationella befogenheter på det sociala området.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

Kommissionens arbetsprogram 2021

Varje år publicerar EU-kommissionen ett arbetsprogram som anger politiska prioriteringar och de initiativ som kommissionen avser att presentera under det kommande året. Arbetsprogrammet för 2021, Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM(2020) 690), presenterades den 20 oktober 2020.

I meddelandet som utgör huvuddokumentet anger kommissionen den samlade inriktningen för arbetet under 2021. I de åtföljande bilagorna finns mer detaljerade förteckningar över initiativ och åtgärder som kommissionen avser att vidta under året, bl.a. över de nya förslag som kommer att presenteras och de lagstiftningsakter som kommer att utvärderas eller omarbetas. Arbetsprogrammet utgår från följande sex övergripande prioriteringar:

- en europeisk grön giv
- ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
- en ekonomi för människor
- ett starkare Europa i världen
- främjande av den europeiska livsstilen
- en ny satsning på demokrati i Europa.

Flera förslag i arbetsprogrammet berör socialutskottets beredningsområde och dessa återfinns huvudsakligen under rubrikerna En ekonomi för människor, Främjande av den europeiska livsstilen och En ny satsning på demokrati i Europa. Bland annat redogör kommissionen för det kommande arbetet med hälsofrågor, vilket präglas av hanteringen av covid-19-pandemin. Det finns enligt kommissionen ett behov av att bygga en starkare europeisk hälsounion, för att bättre kunna hantera både den rådande hälsokrisen och framtida hälsohot.

Kommissionen aviserar att den vill stärka EU:s ramverk för att upptäcka och bemöta allvarliga gränsöverskridande hälsohot, samt stärka existerande europeiska myndigheters roll. Kommissionen kommer även att lansera ett europeiskt dataområde för hälsodata, i syfte att främja utbyte av och tillgång till olika typer av hälsodata som kan ligga till grund för bättre vård, beslutsfattande och forskning.

Enligt kommissionen kommer den europeiska pelaren för sociala rättigheter att vara ett nyckelverktyg för att bidra till återhämtningen efter covid-19-pandemin, och kommissionen avser att lägga fram en handlingsplan för dess genomförande. Kommissionen uttrycker även en ambition om att EU ska leda det globala arbetet med att ta fram och finansiera ett säkert vaccin mot covid-19 som är tillgängligt för alla.

På ett övergripande plan vill kommissionen verka för att förbättra EU-rättens tillämpning och genomförande. Det är enligt kommissionen viktigt för

att säkerställa en väl fungerande inre marknad, vars leveranskedjor bl.a. förser vården med nödvändig medicinsk utrustning.

Vad gäller övriga frågor inom socialutskottets beredningsområde aviserar kommissionen bl.a. att den avser att komma med förslag om en europeisk barngaranti. Enligt kommissionen kommer barngarantin att bli ett viktigt verktyg för att bekämpa barnfattigdom och se till att barn har rätt till grundläggande tjänster. Utöver barngarantin ska kommissionen dessutom ta fram en strategi för barns rättigheter. Kommissionen avser också att arbeta för inkludering och jämlikhet genom att bl.a. presentera en strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet koncentrerar sitt yttrande till att gälla fördelningen av befogenheter på det sociala området. Yttrandet bedöms svara på utrikesutskottets tredje fråga om kommissionens prioriteringar och övergripande strategiska inriktning. Vad gäller de specifika initiativ i arbetsprogrammet som planeras inom utskottets beredningsområde kommer utskottet att noga bevaka dessa och återkomma till dem inom ramen för varje enskilt förslag.

Utskottet välkomnar kommissionens arbete med att bidra till framtagandet av ett säkert vaccin mot covid-19. Kommissionens samordnande roll är viktig för hanteringen av pandemin i Europa. Utskottet konstaterar att kommissionens ambitioner om att arbeta för bättre folkhälsa och social rättvisa är vällovliga, men utskottet vill betona vikten av att respektera nationella befogenheter. Den fördelning av kompetenser mellan EU och medlemsstaterna som slås fast i fördragen gäller oavsett yttre händelser eller kriser. De åtgärder som kommissionen vidtar för att hantera covid-19-pandemin och begränsa smittspridningen måste därför hållas inom ramen för EU:s befogenheter. Naturligtvis får inte heller andra kommande förslag på det sociala området innebära en inskränkning i medlemsstaternas nationella kompetens. Utskottet kommer att noga granska lagstiftningsförslag från EU och verka för att den fördragsfästa fördelningen av kompetenser mellan EU och medlemsstaterna respekteras.

Stockholm den 12 november 2020

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Mikael Dahlqvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Pernilla Stålhammar (MP), Michael Anefur (KD), Mats Wiking (S), Ulrika Jörgensen (M) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Avvikande meningar

Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)

Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD) anför:

Kommissionens arbetsprogram redogör inte för hur de föreslagna initiativen ska finansieras och det är därför enligt vår mening oklart om förslagen ryms inom befintliga budgetramar. Sverigedemokraterna förespråkar budgetrestriktivitet på EU-nivå och anser att det är viktigt att kommande förslag inte har någon påverkan på den svenska medlemsavgiften till EU. I övrigt har vi inte något att invända mot utskottets ställningstagande.

BILAGA 10

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2020/21:MJU3y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. miljö- och jordbruksutskottet möjlighet att yttra sig över kommissionens arbetsprogram för 2021.

Miljö- och jordbruksutskottet begränsar sitt yttrande till att ge sin övergripande syn på de delar av kommissionens arbetsprogram som berör utskottets beredningsområde.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, MP, M, KD, SD, V och L)

Utskottets överväganden

Kort om kommissionens arbetsprogram

Allmänt

Kommissionen presenterar varje år ett arbetsprogram för det kommande året och den 19 oktober 2020 presenterade kommissionen sitt arbetsprogram för 2021, Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM(2020) 690). Arbetsprogrammet har fyra bilagor som bl.a. omfattar nya initiativ, Refit-initiativ och pågående förslag som kommissionen anser bör prioriteras i lagstiftningsarbetet.

Förslag inom miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde

Ett av huvudmålen i programmet är den europeiska gröna given. Inom detta huvudmål återfinns flera initiativ som hör till utskottets beredningsområde, bl.a. en mekanism för koldioxidjustering vid gränserna, genomförandet av en handlingsplan för den cirkulära ekonomin och uppföljningen av dels EU:s strategi för biologisk mångfald, dels strategin Från jord till bord. Även i andra delar av programmet finns förslag som hör till utskottets beredningsområde.

Utrikesutskottets beslut

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. miljö- och jordbruksutskottet möjlighet att yttra sig över kommissionens arbetsprogram för 2021 utifrån följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (Frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering.)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Utskottets ställningstagande

Utskottet har valt att yttra sig över frågorna 1, 2 och 5.

Utrikesutskottets fråga 1

Utskottet anser att det naturvårdsarbete som bedrivs inom EU genom art- och habitatdirektivet¹ och fågeldirektivet² är angeläget för att bevara livsmiljöer och vilda djur och växter inom EU och för att säkerställa att EU lever upp till internationella åtaganden på området. Direktiven utgör en viktig ram för de åtgärder som genomförs för hotade arters bevarande i Sverige. Samtidigt konstaterar utskottet att direktiven är förhållandevis gamla och att förutsättningarna under årens lopp har förändrats för flera av de arter och livsmiljöer som dessa rättsakter reglerar. Det bör därför enligt utskottets bedömning finnas goda förutsättningar för att genom en översyn uppdatera och anpassa dessa direktiv till dagens förhållanden inom unionen. Utskottet skulle välkomna ett sådant initiativ från kommissionens sida.

Utskottet noterar att kommissionen i sitt arbetsprogram anför att man avser att följa upp EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030. Kommissionen arbetar samtidigt med en ny skogsstrategi för EU eftersom EU:s nuvarande skogsstrategi löper ut efter årsskiftet 2020/21. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att de grundläggande förutsättningarna för dessa två strategier måste vara jämbördiga. Arbetet med biologisk mångfald inom unionen är en gemensam unionsrättslig fråga som till stor del är reglerad genom art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Genomförandet av strategin får dock inte inskränka det nationella självbestämmandet i skogsfrågor och implementeringen av EU:s naturvårdsdirektiv måste ta i beaktande skilda nationella förutsättningar. Skogspolitiken är dock inte ett gemensamt politikområde, utan den tillhör den nationella kompetensen och det nationella självbestämmandet. Skogsfrågorna är också horisontella med konsekvenser för klimatet, en levande landsbygd och en växande cirkulär och biobaserad ekonomi. Enligt utskottets bedömning är det viktigt att den kommande skogsstrategin utformas på en övergripande nivå som inte inskränker det nationella självbestämmandet inom detta område. EU:s insatser på skogsområdet får inte försämra förutsättningarna för det hållbara svenska skogsbruket.

För ett konkurrenskraftigt svenskt yrkesfiske krävs rätt förutsättningar i haven med hållbara livskraftiga bestånd av fisk och skaldjur men också rätt förutsättningar på land för att kunna landa och förädla fångst. Brittiska vatten är i dag viktiga havsområden för bl.a. svenskt fiske och Storbritanniens utträde ur EU kommer att påverka fisket och fiskeriförvaltningen i unionen. Att relationen med Storbritannien i fiskefrågor är god även efter brexit är en viktig fråga för unionens fiske och för dess beredningsindustri. Utskottet vill mot denna bakgrund framhålla betydelsen av att EU kommer med förslag på detta område som kan skapa rättslig klarhet och förutsägbarhet samt säkerställa ett

¹ Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar.

fortsatt gemensamt ansvar för de gemensamma bestånden och goda förutsättningar för unionens fiskerinäring och beredningsindustri.

Epizootier är smittsamma djursjukdomar som kan utgöra potentiellt allvarliga hot mot människors eller djurs hälsa och som kan medföra allvarliga ekonomiska förluster för samhället. Ett exempel är det i Europa pågående utbrottet av den afrikanska svinpesten. I arbetsprogrammet anför kommissionen att man bl.a. tänker föreslå att EU:s ram för att upptäcka och reagera på allvarliga gränsöverskridande hälsohot ska byggas ut och att de befintliga organens roll ska stärkas. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att hotet från epizootier inkluderas i detta arbete.

Utskottet anser vidare att Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 av den 22 september 2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder bör vara föremål för Refit-initiativ och ingå bland förslagen i bilaga II till arbetsprogrammet. Dessa bägge rättsakter reglerar bl.a. förutsättningarna för prövning av ansökningar om tillstånd för odling av en genetiskt modifierad växt inom EU. Den moderna växtförädlingstekniken har de senaste åren utvecklats snabbt. Rättsakterna behöver nu utvärderas.

En central och viktig fråga som även berör andra utskott är de statsstödsregler som omfattar biobränslen. Utskottet önskar att kommissionen gör en översyn av detta regelverk eftersom dagens ryckighet med tillfälliga skattenedsättningar på ett år försvårar en långsiktighet i politikens och regelverkens utformning, vilket ytterst motverkar omställningen.

Utskottet önskar vidare att kommissionen ser närmare på frågan om ett gemensamt regelverk för avskiljning och lagring av koldioxid inom ramen för förändringar av utsläppshandelssystemet (EU ETS) eller i någon annan lämplig form.

Utrikesutskottets fråga 2

Utskottet noterar kommissionens avsikt att följa upp strategin Från jord till bord för att bl.a. främja ekologisk produktion. I denna del vill utskottet framhålla betydelsen av att en uppföljning inom detta område fokuserar på att främja en ökad hållbar livsmedelsproduktion. I ett EU-perspektiv är det enligt utskottets bedömning viktigt att i större utsträckning betona den övergripande betydelsen av en hållbar livsmedelsproduktion.

Utskottet noterar vidare att kommissionens kommer att föreslå en gränsjusteringsmekanism för koldioxid. I detta sammanhang vill utskottet understryka att utformningen av detta förslag kräver en genomgripande analys som säkerställer att mekanismen praktiskt fungerar som en klimatåtgärd och ett effektivt verktyg för att motverka koldioxidläckage. Det är enligt utskottets bedömning viktigt att en gränsjusteringsmekanism med syftet att säkerställa att importpriser återspeglar produkters koldioxidinnehåll inte utvecklas till en konventionell importtull. Mot denna bakgrund angeläget att effekterna på

handeln och konkurrenskraften, inklusive förenligheten med WTO-regelverket, analyseras noga i arbetet med utformningen av denna mekanism.

Utrikesutskottets fråga 5

Utskottet har tidigare i sitt utlåtande 2019/20: MJU17 granskat kommissionens meddelande Den europeiska gröna given (COM(2019) 640). I det utlåtandet utvecklar utskottet sin närmare uppfattning om den europeiska gröna given inklusive flera av de frågor som nu ingår i kommissionens arbetsprogram, bl.a. EU:s klimatmål, energiförsörjningen, industrins bidrag till en cirkulär ekonomi, omställningen till en hållbar och smart mobilitet, hållbara livsmedelssystem, strategin för biologisk mångfald, strategin Från jord till bord samt EU:s roll som global ledare.

Stockholm den 12 november 2020

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulrika Heie

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrika Heie (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Magnus Oscarsson (KD), Marlene Burwick (S), Nina Lundström (L), Marlène Lund Kopparklint (M), Staffan Eklöf (SD) och Peter Helander (C).

Avvikande meningar

1. Kommissionens arbetsprogram (S, MP)

Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S) anför:

Vi anser att svaret på fråga 1 från utrikesutskottet ska ha följande lydelse från rad 13 till rad 18.

Vi välkomnar att kommissionen i sitt arbetsprogram anför att man avser att följa upp EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030. Kommissionen arbetar samtidigt med en ny skogsstrategi för EU eftersom EU:s nuvarande skogsstrategi löper ut efter årsskiftet 2020/21. I detta sammanhang bör man understryka att de grundläggande förutsättningarna för dessa två strategier är att EU:s skogsstrategi efter 2020 ska vara samordnad, samstämmig och jämbördig med och av samma relevans som EU:s strategi om biologisk mångfald.

2. Kommissionens arbetsprogram (M, KD)

Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Magnus Oscarsson (KD) och Marlène Lund Kopparklint (M) anför:

Under svaret på utrikesutskottets fråga 1 vill vi göra följande tillägg.

Miljö- och jordbruksutskottet anför i sitt svar att utskottet skulle välkomna om kommissionen tog initiativ till en översyn av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Vi vill i denna del tydliggöra att en sådan översyn även ska omfatta bilagorna till dessa direktiv.

Vi noterar vidare att kommissionen i arbetsprogrammet aviserar att man kommer att ta initiativ till att ändra direktivet om förnybar energi för att genomföra det nya klimatmålet för 2030. Vi vill i denna del anför att kärnkraften på samma sätt som förnybar energi är en förutsättning för klimatomställningen. Det övergripande målet för den europeiska energipolitiken bör vara fossilfrihet och där har både kärnkraft och förnybar energi en avgörande roll att spela i syfte att åstadkomma en stabil och klimatvänlig elproduktion. Fokus för kommissionens kommande arbete bör således vara att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå ett fossilfritt energisystem, inte att ställa olika fossilfria energislag mot varandra.

3. Kommissionens arbetsprogram (SD)

Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Vi ställer oss bakom Miljö- och jordbruksutskottets svar på de frågor som utskottet ombetts svara på till Utrikesutskottet och som utskottet diskuterat under mötet den 10 november, men vill lägga till följande synpunkter:

Fråga 2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?

1. Om EU-s mål för koldioxidutsläpp till 2030 nu ska skärpas, bör samma krav gälla i alla länder. Alternativt bör de länder som har minskat utsläppen minst hittills, nu i stället minska dem mest.

2. Innan beslut tas om att skärpa koldioxidmålen till 2030, bör varje lands resultat ifråga om utsläppsminskningar t.o.m. den 31 december 2019 (just före coronapandemin) redovisas, så att rimligheten i målen, liksom hur mycket varje land faktiskt arbetar mot dem, faktiskt kan bedömas av alla intresserade. Om det inte finns tid att göra en sådan redovisning innan beslut tas, vidhåller vi att en redovisning behöver genomföras snarast därefter.

3. Beträffande mål för skyddad areal inom EU, bör inga beslut tas innan det har klargjorts hur varje land har definierat vad man menar med skyddad areal. Dessutom behöver alla EU-länders nuvarande skyddade arealändelar presenteras dels med en entydig definition, dels med nationella definitioner, innan övergripande mål beslutas. Förslaget om 30 procent skyddad areal fördelar inte ansvaret mellan länderna och de medborgare, kommuner och regioner som kommer att beröras har därmed ingen möjlighet att påverka beslutet. Målet om 30 procent skyddad areal inom EU bör därför strykas ur EU-s nu presenterade arbetsplan tills en ordentlig genomlysning och konsekvensanalys har genomförts.

4. Sveriges skogar är övervägande privatägda. Sverige måste agera för att EU i sina mål accepterar ett frivilligt skydd där ägande och möjligheten till naturvårdande skötsel kvarstår hos ägaren. I linje med de rådslutsatser om EU:s kommande skogsstrategi där skriftligt samråd pågår mellan regeringen och riksdagen, bör regeringen framhålla att skogsägare ska kunna få betalt för sådana åtgärder.

5. Kommissionen har delegerats att definiera vad som avses med uthålligt skogsbruk inom det som kallas ”taxonomi”. Kommissionens beslut kan få stora konsekvenser för skogrika länder och därför bör förslaget när det föreligger presenteras och godkännas antingen av medlemsstaterna eller av EU (rådet, parlamentet). Vi anser att medlemsländerna måste få rätt att uttala sig om kommitténs förslag innan det fastslås och att regelverket ska omarbetas om oenighet råder.

6. Beträffande de mål som har föreslagits för att totalskydda all urskog och gammelskog, bör det förra ändras och det andra strykas. Generellt bör inte EU-beslut tas om totalt skydd. Det måste finnas möjlighet att ingripa vid exempelvis insektsangrepp eller skogsbrand för att rädda värdefulla habitat, liksom att ingripa vid oönskad succession av växter eller invasiva arter som skulle kunna hota eventuella akut utrotningshotade arter i det skyddade

beståndet. Detta är frågor av nationell kompetens. Begreppet gammelskog bör definieras och hanteras nationellt, i denna fråga behövs inga EU-beslut.

7. Beträffande den föreslagna ändringen av Århuskonventionens införlivande i EU-lagstiftningen, anser vi att det är välkommet att medborgarnas insyn och inflytande ökar beträffande dokument och bedömningar på EU-nivå. Samtidigt anser vi att EU-kommissionen genom analyser och konsekvensutredningar måste säkerställa att Århuskonventionen efter ändringen inte ska kunna leda till att mindre företags löpande verksamhet, eller pågående markanvändning inom jord- och skogsbruk, blockeras i långa processer.

Fråga 3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?

1. EU bör så långt möjligt undvika detaljstyrning. De olika länderna har olika förutsättningar som de bäst själva kan anpassa sin politik till. EU-nivån ska i första hand sätta övergripande mål, samt löpande begära och presentera uppföljning av hur länderna uppfyller dessa. Metoderna för att nå målen ska i möjligaste mån beslutas av varje land självständigt.

2. EU måste vara konkurrensneutrala beträffande olika ickefossila energikällor. Vi befinner oss i en tid av snabb utveckling där mest kan åstadkommas om konkurrensförhållandena ger alla samma hederliga chans.

4. Kommissionens arbetsprogram (V)

Elin Segerlind (V) anför:

Jag delar inte den bedömning som majoriteten i utskottet uttrycker i sitt svar på utrikesutskottets frågor med anledning av kommissionens arbetsprogram för 2021. Jag anser att EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektivet är nödvändiga för att Sverige och övriga medlemsländer ska leva upp till internationella åtaganden för att bevara arter och livsmiljöer och därmed bromsa utarmningen av den biologiska mångfalden. Jag ser inte skäl till att genomföra översyn av dessa direktiv och därmed öppna för försvagat skydd av missgynnade arter och livsmiljöer. Jag menar att kommissionen istället bör fokusera på hur skyddet av den biologiska mångfalden kan stärkas under det kommande året.

Min uppfattning är att naturen och friska ekosystem är grunden för vår framtida välfärd. EU:s strategier för såväl skogen som den biologiska mångfalden bör utformas inom ramen för hållbara ekosystem och internationella åtaganden. Jag anser att Sverige även fortsättningsvis ska ha nationell rådgivning att utforma sin skogspolitik och att vi ska vara skyldiga att utforma den i enlighet med dessa ramar.

Kommissionen behöver arbeta för ett hållbart fiske. Fokus för kommissionen kan därför inte enbart vara att skapa förutsättningar för ett konkurrenskraftigt yrkesfiske utan den behöver även arbeta för hållbara

bestånd och livskraftiga ekosystem. EU behöver ta ett gemensamt ansvar för att säkra tillgången på fisk likväl som livskraftiga hav nu och i framtiden.

När det gäller genetiskt modifierade organismer anser jag att bioteknikens möjligheter måste ses över men användas försiktigt. Jag strävar efter att stärka möjligheterna för forskningen att driva projekt utifrån samhällliga istället för kommersiella behov. De grödor världen behöver för sin omställning behöver kunna användas fritt. Försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren betalar ska tillämpas. Då det finns risker med att genmodifierade organismer kommer i kontakt med naturliga ekosystem är försiktighetsprincipen mycket avgörande.

Jag vänder mig även mot utskottets erinran om att kommissionens avser att följa upp strategin Från jord till bord för att bl.a. främja ekologisk produktion. Jag anser att en ökad ekologisk produktion är en viktig grundsten för att främja ett hållbart jordbruk med ökad hänsyn till miljön och för förbättrad djuromsorg. EU har mål för ekologisk odling och de bör kommissionen självklart arbeta för att nå.

5. Kommissionens arbetsprogram (L)

Nina Lundström (L) anför:

Jag anser att utskottet i svaret på fråga 1 från utrikesutskottet bör välkomna, och inte notera att kommissionen i sitt arbetsprogram anför att man avser att följa upp EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030.

Jag anser vidare att utskottets svar på fråga 2 från utrikesutskottet ska ha följande lydelse från rad 37 till rad 41:

Utskottet noterar vidare att kommissionens kommer att föreslå en gränsjusteringsmekanism för koldioxid. Utskottet, som ser fram emot det fortsatta arbetet och ser det stora behovet av att EU prissätter en större andel av sina CO₂-utsläpp, vill i detta sammanhang understryka att utformningen av detta förslag kräver en genomgripande analys som säkerställer att mekanismen praktiskt fungerar som en klimatåtgärd och ett effektivt verktyg för att motverka koldioxidläckage.

BILAGA II

Arbetsmarknadsutskottets yttrande
2020/21:AU2y

Kommissionens arbetsprogram 2021

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 15 oktober 2020 att ge bl.a. arbetsmarknadsutskottet möjlighet att yttra sig över Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM(2020) 690).

Arbetsmarknadsutskottet föreslår att utrikesutskottet i sin granskning lyfter fram kommissionens aviserade handlingsplan för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

I yttrandet finns två avvikande meningar (M, SD, C, KD).

Innehållsförteckning

Utskottets överväganden.....	3
Kommissionens arbetsprogram 2021	3
Inledning	3
Prioriteringar inom ramen för arbetsmarknadsutskottets ämnesområde	3
Utskottets ställningstagande.....	5
Avvikande meningar.....	7
1. Kommissionens arbetsprogram 2021 (M, C, KD)	7
2. Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD).....	8

Utskottets överväganden

Kommissionens arbetsprogram 2021

Inledning

Europeiska kommissionen presenterade den 20 oktober 2020 Kommissionens arbetsprogram 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld (COM(2020) 690). Det är det andra arbetsprogrammet för kommissionen under ledning av Ursula von der Leyen och präglas av covid-19-pandemin. Arbetsprogrammet är uppdelat i följande avsnitt:

- Den europeiska gröna given
- Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
- En ekonomi för människor
- Ett starkare Europa i världen
- Främjande av vår europeiska livsstil
- En ny satsning på demokratin i Europa

Utrikesutskottet behandlar arbetsprogrammet i ett utlåtande. Samtliga utskott i riksdagen har möjlighet att yttra sig över arbetsprogrammet. Utrikesutskottet önskar svar på följande frågor:

- Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
- Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet anser inte bör läggas fram?
- Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
- Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa?
- Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Den 3 november 2020 presenterade Sveriges EU-kommissionär Ylva Johansson arbetsprogrammet för riksdagens ledamöter.

Prioriteringar inom ramen för arbetsmarknadsutskottets ämnesområde

Det är framför allt avsnittet En ekonomi för människor i Kommissionens arbetsprogram 2021 som berör arbetsmarknadsutskottets områden. I avsnittet talar kommissionen om en handlingsplan för att genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Kommissionen skriver följande:

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter är ledstjärnan för Europas återhämtning och vårt bästa verktyg för att se till att ingen hamnar efter.

Vi tänker lägga fram en ambitiös handlingsplan för att se till att den genomförs fullt ut. Den handlingsplanen blir den här kommissionens viktigaste instrument för att bidra till socioekonomisk återhämtning och resiliens på medellång och lång sikt, i syfte att göra den digitala och gröna omställningen mer socialt rättvis. Vidare syftar den nya europeiska barngarantin, som tillkännagavs i ordförande Ursula von der Leyens politiska riktlinjer, till att minska barnfattigdomen och ojämlikheten genom att alla barn ska få tillgång till grundläggande tjänster som hälso- och sjukvård och utbildning.

Vidare skriver kommissionen om en ny arbetsmiljöstrategi och om en handlingsplan för den sociala ekonomin:

Med ledning av erfarenheterna av covid-19-pandemin och mot bakgrund av det föränderliga arbetslivet tänker kommissionen lägga fram en ny strategisk EU-ram för arbetsmiljö. Vi avser också att lägga fram en handlingsplan för den sociala ekonomin för att främja sociala investeringar och hjälpa aktörer i den sociala ekonomin och sociala företag att starta, expandera, vara innovativa och skapa arbetstillfällen.

Under rubriken Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern beskriver kommissionen sina planer på att förbättra arbetsvillkoren för plattformarbetare:

För att garantera värdiga, tydliga och förutsägbara arbetsvillkor ska vi lägga fram ett lagförslag om förbättrade arbetsvillkor för personer som tillhandahåller tjänster via plattformar med syftet att säkerställa rättvisa arbetsvillkor och ett fullgott socialt skydd.

I avsnittet En ny satsning på demokratin i Europa presenterar kommissionen ett förslag som ska motverka mäns våld mot kvinnor:

Kommissionen står fast vid EU:s anslutning till Istanbulkonventionen och tänker lägga fram ett nytt förslag om att bekämpa könsrelaterat våld. Kommissionen tänker vidare föreslå att katalogen över europeiska brott utvidgas till att omfatta alla former av hatbrott och hatpropaganda.

I bilagan över initiativ för mer ändamålsenlig lagstiftning (s.k. Refit-initiativ) aviserar kommissionen en kontroll av EU:s lagstiftning för att förhindra mäns våld mot kvinnor och våld i hemmet:

Kontrollen av ändamålsenligheten kommer att bedöma vilken roll den befintliga EU-lagstiftningen har spelat för att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor och våld i hemmet och analysera dessa EU-åtgärders samstämmighet med internationella källor. Den kommer att identifiera luckor i lagstiftningen och analysera behovet av ytterligare åtgärder för att förbättra och samordna skyddet mot denna ihållande typ av könsdiskriminering. Kontrollen av ändamålsenligheten kommer att omfatta perioden från antagandet av varje rättsakt fram till och med 2020. Den kommer att omfatta alla EU:s medlemsstater.

Utskottets ställningstagande

I arbetsprogrammet för 2021 aviserar kommissionen bl.a. en handlingsplan för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (nedan kallad den sociala pelaren). Utskottet väljer att fokusera sitt yttrande på detta initiativ eftersom det är viktigt att den sociala pelaren genomförs på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att ett starkt socialt Europa kräver tillväxt, konkurrenskraft och ett dynamiskt näringsliv. Men det behövs också en politik som ser betydelsen av jämlikhet, jämställdhet och ett samhälle som håller ihop. Fler jobb behövs för att komma bort från fattigdom och ökar dessutom förutsättningarna för investeringar i offentligt finansierad välfärd. Utskottet vill dock understryka att ekonomisk tillväxt och fler jobb inte nödvändigtvis i sig leder till ett socialt rättvist, inkluderande eller jämlikt samhälle. Därför är det nödvändigt att EU-samarbetet har en stark social dimension med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Ett starkt socialt Europa behövs också för att värna och stärka den sociala dialogen inom EU.

Utskottet kan konstatera att den pågående pandemin har drabbat Europa och resten av världen hårt. Utöver att många människor har insjuknat och tusentals avlidit, har pandemin orsakat en kraftig ekonomisk nedgång i Europa och hela världsekonomin. Företag har gått i konkurs och arbetslösheten har stigit snabbt. Ett starkt socialt Europa där EU:s medlemsländer samverkar för att främja och förbättra villkoren för EU:s arbetstagare behövs mer än någonsin.

Utskottet menar att den sociala pelaren i huvudsak innehåller de prioriteringar som behövs för att möta dessa utmaningar. Pelaren ger möjlighet till ett politiskt samarbete som kan bidra till förbättrade sociala villkor i medlemsländerna. Utskottet välkomnar därför att kommissionen i våras bjöd in till ett brett och öppet samråd om hur den sociala pelaren bör genomföras.

Utskottet vill återigen lyfta fram att en central utgångspunkt för EU-samarbetet måste vara att fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna på det socialpolitiska området respekteras. Inte minst gäller detta på arbetsrättens område. Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska med kraft värnas i EU-samarbetet. Utskottet understryker i sammanhanget att den sociala pelaren inte har ändrat kompetensfördelningen utifrån EU-fördragen; den uppmanar medlemsländerna att själva agera på de områden där det behövs.

Det är angeläget att alla medlemsstater arbetar med att förbättra de sociala villkoren för sina medborgare och att medlemsstaterna utifrån sina förutsättningar tar initiativ till nödvändiga reformer. Utskottet delar den uppfattning som regeringen har uttryckt i olika sammanhang, nämligen att den sociala pelaren på EU-nivå främst ska genomföras genom existerande verktyg och processer för sysselsättnings- och socialpolitik inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Det huvudsakliga ansvaret för genomförandet av den sociala pelaren vilar på medlemsstaterna samtidigt som en samordning på EU-nivå kan bidra till positiva resultat i medlemsländerna.

Utskottet vill avslutningsvis påminna om att det noga granskar och tar ställning till varje enskilt lagstiftningsinitiativ som kommer från EU på det socialpolitiska området. Utskottet var bl.a. starkt kritiskt till direktivförslaget om tydliga och förutsägbara arbetsvillkor i EU som numera är antaget. Utskottet har också gett sitt stöd till regeringen i den kritiska hållningen till det direktivförslag om rättvisa minimilöner som kommissionen nyligen presenterade. Planerna för dessa direktiv har dock funnits under lång tid, och kommissionen hade naturligtvis lagt fram förslagen även om den sociala pelaren inte hade antagits. Utskottet kommer alltid att verka för att varje EU-initiativ respekterar såväl arbetsmarknadens parter självständighet som de olika arbetsmarknadsmodeller som finns inom EU, inte minst den svenska.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att utrikesutskottet i sin granskning välkomnar kommissionens ambitioner om en handlingsplan för ett ändamålsenligt genomförande av den sociala pelaren, men utrikesutskottet bör samtidigt understryka att riksdagen kommer att fortsätta att noga granska och ta ställning till varje enskilt lagstiftningsinitiativ från EU på det socialpolitiska området.

Stockholm den 12 november 2020

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Mats Green

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Green (M), Arman Teimouri (L), Anna Johansson (S), Saila Quicklund (M), Helén Pettersson (S), Martin Ådahl (C), Ali Esbati (V), Ann-Sofie Lifvenhage (M), Ebba Hermansson (SD), Johan Andersson (S), Serkan Köse (S), Leila Ali-Elmi (MP), Malin Danielsson (L), Johanna Haraldsson (S), Désirée Pethrus (KD) och Ludvig Aspling (SD).

Avvikande meningar

1. Kommissionens arbetsprogram 2021 (M, C, KD)

Mats Green (M), Saila Quicklund (M), Martin Ådahl (C), Ann-Sofie Lifvenhage (M) och Désirée Pethrus (KD) anför:

Vi har redan från början kraftigt avvisat den sociala pelaren då vi anser att den leder till mer överstatlighet på det socialpolitiska området. Vi kan konstatera att kommissionen de senaste åren, med hänvisning till den sociala pelaren, kommit med en lång rad förslag om bindande regler på det socialpolitiska området, inte minst på arbetsrättens område. Detta är något vi djupt beklagar.

EU står i dag inför stora utmaningar. Liksom utskottet ser vi att den ekonomiska kris som uppstått som en konsekvens av den pågående pandemin aktualiserar vikten av en fungerande inre marknad och en konkurrenskraftig ekonomi som tillhandahåller en stabil tillväxt där människor får möjlighet att ta sig från utanförskap och bidra till arbete. Vi vill understryka att för att möjliggöra en återhämtning av ekonomin krävs sunda offentliga finanser och genomförande av strukturreformer på nationell nivå.

Andra akuta frågor som EU behöver ta sig an är samordning av migrationspolitiken och bekämpande av gränsöverskridande brottslighet och internationell terrorism. Vi ser hur EU-samarbetet idag ifrågasätts från flera håll, inte minst genom Storbritanniens utträde ur unionen. För att öka sin legitimitet måste EU ägna sig åt rätt saker. I detta sammanhang är det fel att EU fokuserar på att driva fram en gemensam socialpolitik.

Till skillnad från utskottet har vi sedan antagandet av den sociala pelaren 2017 varnat för att den kommer att leda till att kompetensfördelningen mellan EU och medlemsländerna urholkas. Vi konstaterar nu tre år senare att farhågorna har besannats. Det finns många exempel på detta. EU har antagit ett långtgående direktiv om arbetsvillkor och bindande regler om balans mellan arbete och privatliv. EU har vidare upprättat en gemensam arbetsmyndighet och försökt driva igenom kvotering i bolagsstyrelser. Bland de senaste förslagen ser vi införandet av minimilöner, vilket är ett direkt hot mot den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vi ser också förslag om en gemensam arbetslöshetsförsäkring och en barngaranti med rätt till barnomsorg, som vi befärar ska bekostas med EU:s gemensamma medel.

Vår bestämda uppfattning är att dessa förslag är ett resultat av den sociala pelaren, som regeringen så ivrigt drev fram. Vi beklagar att utskottet inte ser detta. Förutom att dessa initiativ riskerar att undergräva den svenska arbetsmarknadsmodellen där arbetsmarknadens parter förhandlar om villkor på arbetsmarknaden öppnar de även för att EU fortsättningsvis kommer att bortse från den nationella kompetensen på det socialpolitiska och

arbetsrättsliga området. Om medlemsländerna en gång har accepterat att kompetensfördelningen överträds blir det framöver lättare för kommissionen att föreslå nya åtgärder på området. Vi är rädda för var det kan sluta och kan inte nog understryka att den nationella kompetensen måste respekteras. Samarbete på det socialpolitiska området bör främst ske genom förstärkt erfarenhetsutbyte, inte genom bindande lagstiftning på EU-nivå.

Mot bakgrund av detta anser vi att handlingsplanen för genomförandet av den sociala pelaren inte bör vara en prioriterad del i kommissionens arbetsprogram för 2021. EU-kommissionen behöver ta ett steg tillbaka på det socialpolitiska området och i stället fokusera på den ekonomiska återhämtningen efter coronakrisen. De sociala reformer som en del länder behöver genomföra, som att förbättra arbetslöshetsförsäkringen eller bygga ut barnomsorgen, är just ett nationellt ansvar och inget som EU ska använda sina resurser till att driva fram.

2. Kommissionens arbetsprogram 2021 (SD)

Ebba Hermansson (SD) och Ludvig Aspling (SD) anför:

Vi anser att varje medlemsland ska ansvara för sin socialpolitik och att detta är något som EU inte ska blanda sig i. Länder har olika förutsättningar och olika visioner för hur de vill att samhället ska se ut. Medan Sverige kommit långt när det gäller sociala frågor har flera andra länder mycket kvar att göra. Vi är oroliga att en samordning av socialpolitiken inom EU snarare leder till en försämring än en förbättring i Sverige.

Till skillnad från utskottet har vi sedan start varit emot den sociala pelaren då vi befarar att den leder till att EU får utökade befogenheter på det socialpolitiska området. Vi ser att pelaren blivit en ursäkt för EU-kommissionen och en del pådrivande länder att tvinga fram EU-lagstiftning på nya områden där medlemsländerna tidigare bestämt själva. Ju längre den utvecklingen går, desto svårare blir det att återta den nationella kompetensen.

Vi ser flera oroväckande exempel där EU gått fram med bindande direktiv på det arbetsrättsliga och socialpolitiska området. Direktiven om tydliga och förutsägbara arbetsvillkor och om balans mellan arbete och privatliv är några exempel på bindande regler som nu är antagna och måste genomföras i medlemsländerna. Ett aktuellt exempel som hotar hela den svenska arbetsmarknadsmodellen är direktivförslaget om minimilöner och senare i höst väntas kommissionen presentera ett direktivförslag om lönetransparens.

Vi har hela tiden varnat för att den sociala pelaren leder till att EU utvidgar sitt lagstiftningsområde, vilket riskerar Sveriges nationella självbestämmande. Trots detta har regeringen drivit på antagandet av pelaren. Det är en farlig utveckling då det i slutändan är EU-domstolen som tolkar de direktiv som EU har antagit och därmed avgör vad Sverige får och inte får göra.

Därför anser vi i motsats till utskottet att den här riktningen måste bromsas. De sociala frågorna bör återföras till den nationella arenan. Andra länder får gärna ta efter den svenska modellen, men vi vill inte att Sverige ska behöva anpassa sig efter länder som har sämre fungerande arbetsmarknadsmodeller och sämre välfärd. EU måste ägna sig åt frågor där det finns ett tydligt mervärde för alla medlemsländer, som t.ex. handel och terrorbekämpning.

Mot bakgrund av detta anser vi att kommissionen helt bör backa när det gäller de sociala frågorna i arbetsprogrammet. Arbetsprogrammet bör enligt oss fokusera på ett fåtal områden där EU kan göra nytta, och där ingår inte socialpolitiken.